

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

af J. Petersen.

Fotografiens Forhistorie : biografisk Foredrag
ved Fotografiens femtiaarige Jubilæumsfest i
Christiania 18-22. Juni 1889

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : Gyldendal, 1889

Fysiske størrelse | Physical extent:

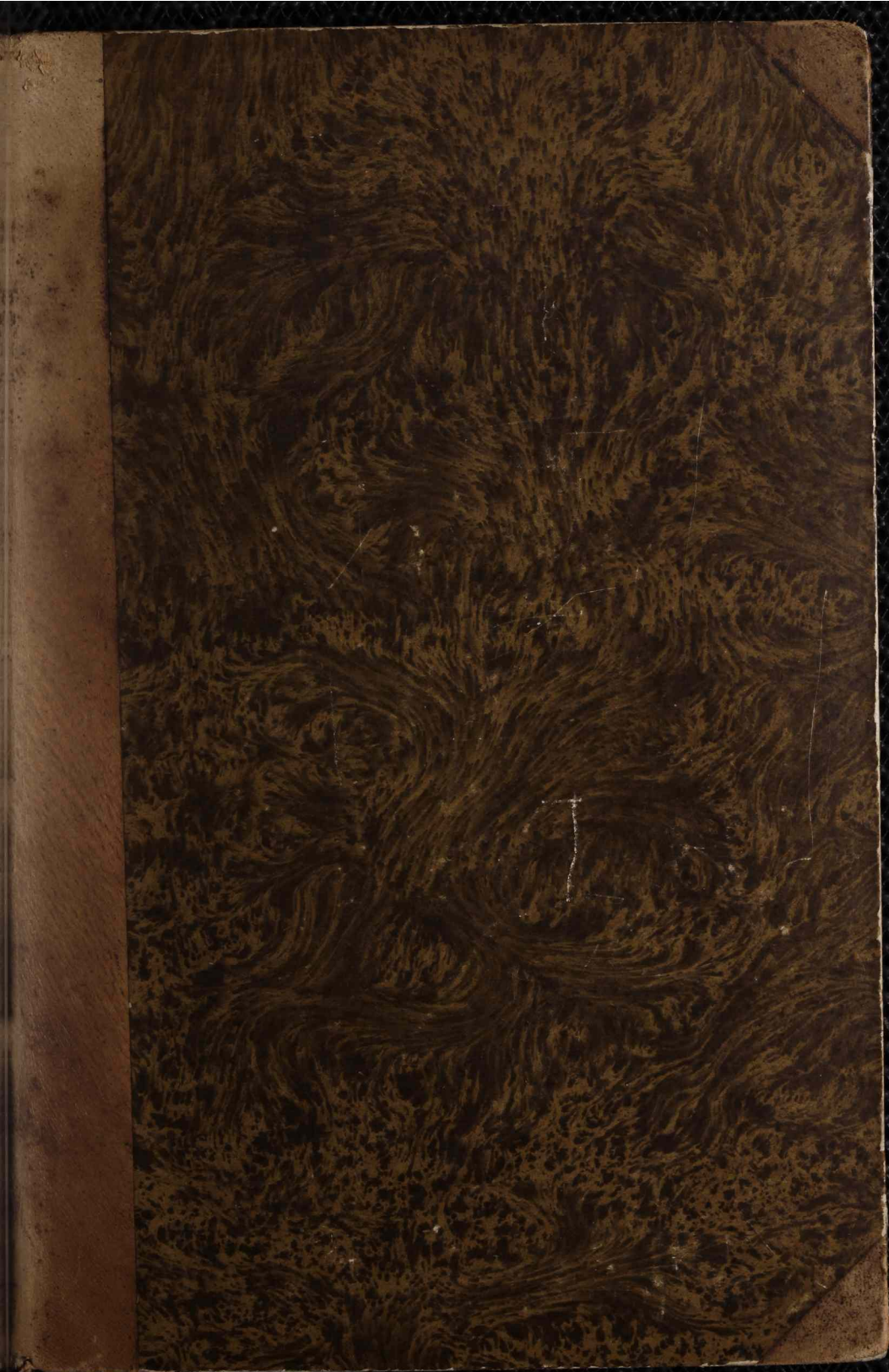
61 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

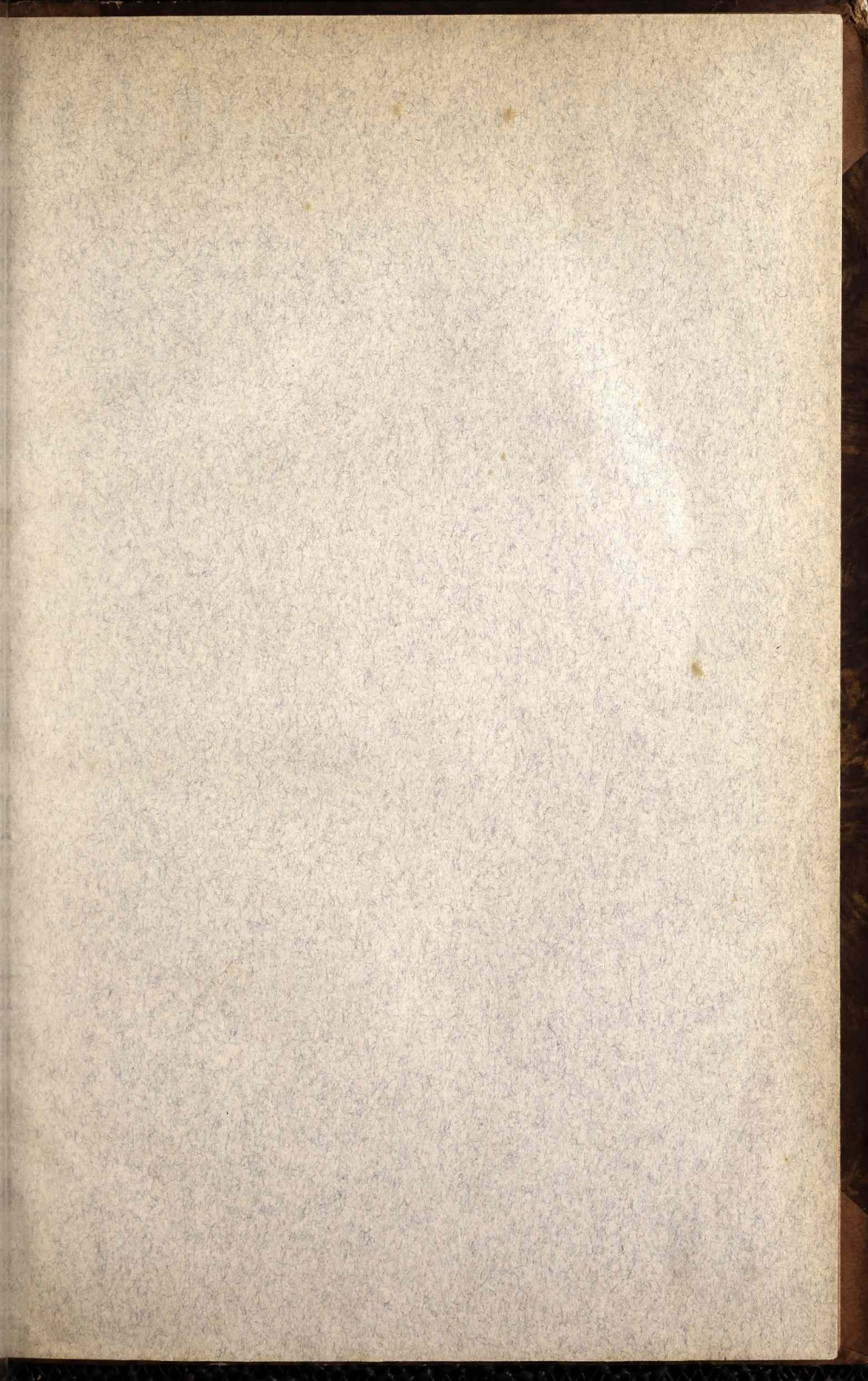
20.- 164

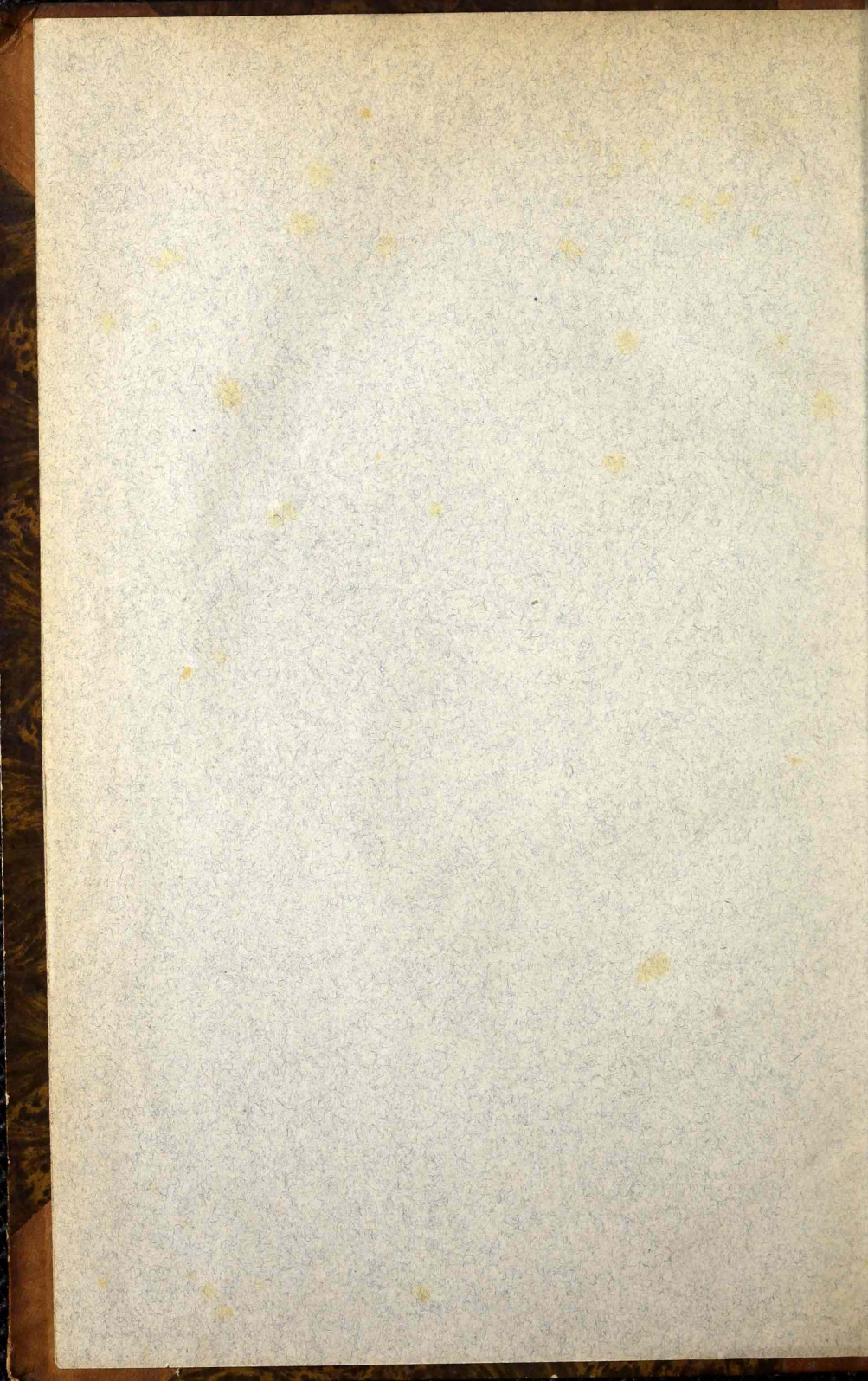
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

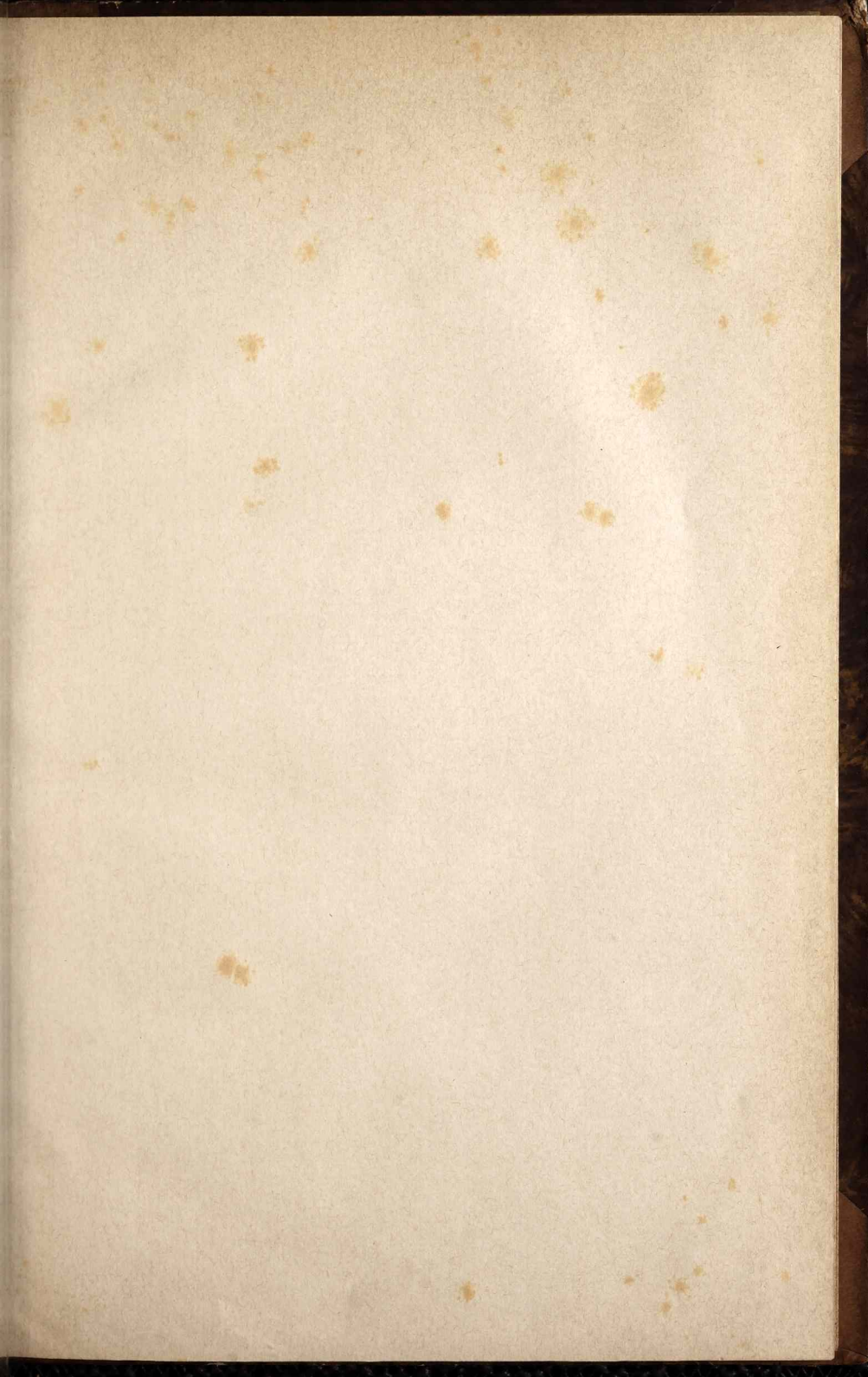

130023486394

FOTOGRAFIENS FORHISTORIE

BIOGRAFISK FOREDRAG

AF

J. PETERSEN,

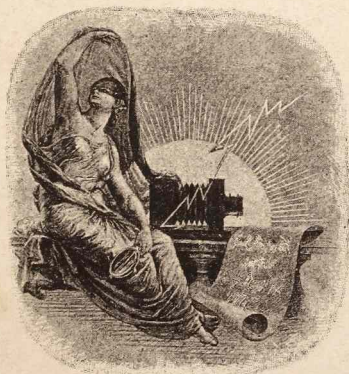
FORMAND FOR DANSK FOTOGRAFISK FORENING,

VED

FOTOGRAFIENS FEMTIAARIGE JUBILÆUMSFEST

I

CHRISTIANIA 18—22 JUNI 1889.

KJØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHADEL'S FORLAG.

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ.

1889.

OSCAR II

SVERRIGS OG NORGES KONGE

allerunderdanigst

tilegnet.

Indhold.

Indledning, Fotografiens Idè, i Oldtiden, Fabricius Beccarius, Dr. Schultze, Scheele, Blanquart, Monckhowen, Eder, Abildgaard, Wedgewood, Niépce, Daguerre, Bayard, Fox Talbot, Monument for Daguerre, Société Française des Archives, Monument for Niépce, La Société Française de Photographie, Arago.

Mine ærede Tilhørere!

Det fotografiske Selskab i Norge har gjort mig den Ære at opfordre mig til at holde et Foredrag over Fotografiens Historie i Anledning af dens femti-aarige Jubilæumsfest her i Christiania, og Intet kunde vel svare bedre til Leiligheden end et Tilbageblik, som, i Forbindelse med den lille historiske Udstilling, kunde tjene til at belyse og anskueliggjøre Fotografiens Udvikling i det forløbne Tidsafsnit, en Udvikling, hvori de Selskaber, som virke til Fotografiens Fremme, har en saa ærefuld Del.

Jeg indsaa dog snart, at Stoffet her vilde blive alt for overvældende, til at jeg skulde formaa at samle det i et Billede af Fotografiens Historie, indenfor den Ramme, der er mig anvist.

Fotografien har imidlertid en Forhistorie, som ikke er mindre interessant, hvortil Stoffet er mere

sparsomt og mindre let tilgængeligt; og denne Forhistorie vil jeg forsøge at gjenkalde og belyse, idet jeg gaar ud fra, at vi ikke rettelig kunne feire Fotografiens Jubilæum og hædre Opfinderne, end ved med lige Taknemmelighed at mindes dem og de Pionerer, der som Banebrydere har aabnet Veien for dem.

Fotografiens Idé hviler paa en simpel Iagttagelse af naturlige og høist hverdagsagtige Fænomener — en Iagttagelse, som de allertidligste Mennesker paa vor Klode maa have gjort, nemlig denne, at Lyset, efter Omstændighederne enten farver eller bleger de fleste organiske Stoffer.

Nu var det vel nok en lovlig stærk Fordring til Adam og hans nærmeste Efterkommere, at de skulde have efterforsket de kemiske og fysiske Aarsager til saadanne Forandringer, selv om disse i Edens Blomsterhave har været af en mere storartet og iøinefaldende Natur, end de vare henimod Slutningen af forrige Aarhundrede. Derimod maa man med Monckhowen undre sig over, at det ikke vides, at man i den ægyptiske Oldtid, hvor Naturvidenskab dog dyrkedes, har omtalt den Slags Fænomener. Det siges hos en græsk Forfatter, at Opalen og Amethysten miste deres Glans ved lang Udsættelse for Solens Straaler.

Aristoteles taler om Farverne (4. Aarhundrede f. Chr.) ¹⁾, han siger, at Planterne blive hvide, naar

¹⁾ Eder, Handbuch d. Photographie

Solstraalerne (?) ikke kunne naa dem, i Lyset blive de derimod grønne, ligesom ogsaa den Side af Frugten farver sig stærkt, som vender imod Solen og Varmen.

Vi maa gaa helt op til den moderne Tid, Aarhundreder maa komme og svinde, før nogen Iagttagelse om kemiske Omsætninger af Stofferne ved Lysets Indvirkning vides at være gjort.

Fabricius.

Arago paastaar, at Lægen Hieronimus Fabricius i Padua, (født 1537, død 23. Mai 1619) var den første, der beskrev de Farveforandringer, som det af Alkymister opdagede Hornsølv undergaar ved Lysets Paavirkning. (1556) Dr. Eder siger derimod, at det var den Turinske Professor

Johan Baptist Beccarius,

der i 1557 opdagede Chlorsølvets Lysfølsomhed.

Dr. Eder omtaler endvidere meget omstændelig, at en Dr. Schulze (tysk Læge) i 1727 foretog nogle Forsøg med den Balduinske Phosphorus, som han vilde fremstille, og til hvilket Experiment han maatte mætte Kridt med Skedevand. Han vilde ved denne Leilighed se Virkningen af Sølv og løste lidt Sølv i Skedevand, som draabevis blev tilsat. Da dette Arbeide foregik ved et Vindue, hvor Solen stod stærkt ind, varede det ikke længe, før Bundfaldet sværtedes paa den Side af Glasset, der vendte imod Lyset. Men Slagskyggen af en Snor, der hang ned fra Vin-

duet, forhindrede at Kridtmassen farvede sig i Snorens Skygge saaledes, at der viste sig et hvidt Konturbillede af Snoren. Doctoren forfulgte denne Fremtoning for saavidt, at han klistrede en Seddel, hvori han udskar nogle Bogstaver, paa Flasken, og da han efter nogen Tid atter fjernede Seddelen, var Bogstaverne læselige igjennem Glasset, men forsvandt, saasart man rystede den. Doctoren morede sig med at vise sine Venner Fænomenet. Beretningen om denne høist interessante Iagttagelse slutter Dr. Eder med at tillægge Dr. Schulze Prædikatet »*Erfinder der Photographie*«. (Se Ausführliches Handbuch der Photographie von Dr. J. M. Eder pag 3.)

Carl Wilhelm Scheele.

Hvad enten vi tager Veien fra Padua eller Turin, saa maa vi nu helt op i Nord, til den lille By Køping ved Mælaren, og denne Reise tager godt og vel to Hundrede Aar, inden den af Fabricius, (eller Baccarius) gjorde Iagttagelse fandt sin rette Fortolker i den beskedne svenske Flække.

Vor Saga melder om drabelige Kæmper i Nord, som beseirede Mørkets Jætter. Dette er jo kun skønne Sagn; men Sagnet gaar ofte ligesom Sendebud forud for Virkeligheden. Fortællingen om Syvmilestøvlerne var vel kun et Børneæventyr —, men vor Tids Jernbanereiser ere Virkelighed. Og Vidunderlandet, hvor man bare behøvede at lægge Øret til Jorden, for at erfare hvad der foregik, saavel i

dens Indre som ved dens yderste Grænse, det var jo en saa urimelig Historie, at selv Børn tvivlende maatte ryste paa Hovedet af den —; men den elektriske Telegraf og Telefonen ere dog meget praktiske Virkeligheder.

Karl Vilhelm Scheele
(1742—1785).

Naar vi nu saaledes sé, at selv de urimeligste Æventyr kunne blive til Virkelighed i vore Dage — Fotografien selv er jo et virkeliggjort Æventyr —, og vi saa spørger, hvordan dette er kommet næsten samtidig, saa vil jeg svare: at det er Seiersudbyttet, Frugterne af vældige Kampe —, ikke mod Sagnets digtede Jætter —, men mod de virkelige, de videnskabelige Jætter, som udbredte falsk Lære, som

levede høit paa ubeviislige Paastande om Elementernes Væsen, og den Rolle, de spillede i Naturen. Mod dem har Scheele ført Køllen, saa Ekkoet lyder til os endnu i Dag.

Mr. Fouque, en Forfatter, som jeg senere vil komme tilbage til siger, at, naar en Feiltagelse har indsneget sig offentlig paa Tryk, saa antages den uden Undersøgelse som Sandhed. Enhver faar Lyst til at repetere den, og Publikums Ligegyldighed hjælper til at den bliver ubrødelig.

Hvor træffende passer ikke dette paa, hvad de fotografiske Historieskrivere har fortalt os om Scheele?

Lad os se, hvad tre Forfattere, som *Blanquart-Evrard*, *Dr. von Monckhoben* og *Dr. Eder* siger, der jo alle vare Foto-Kemikere ex professo, og alle med god Grund har Krav paa vor Tak, for hvad de har ydet til Fotografiens Fremme.

<i>Blanquart-Evrard:</i>	<i>Dr. von Monckhoben:</i>	<i>Dr. Joseph Marie Eder:</i>
La Photographie, ses origines ses progres, ses Transformations. (Lille 1869). (Pag. 3): »Den svenske Kemiker Scheele beskrev i 1777 Virkningen af Solspectrets Farvestraaler paa Chlor-sølvvet«.	Traité général de la Photographie (Gand 1880). (Pag. I § 2): I 1777 opdagede Scheele, at Chlorsølv er mere følsomt for de blaa og violette Farver end for de grønne og røde.	Ausführliches Handbuch der Photographie, Halle a. S. 1880 (Pag. 4 erster Theil): Scheele opdagede i 1777, at Chlorsølv strøget paa Papir, farver sig langt hurtigere sort i Solspectrets violette Straaler end i de øvrige Farver«.

En saadan Overensstemmelse i Indhold og Form hos tre Forfattere, af hvilke som bemærket, ialtfald de to ere eminente Foto-Kemikere, vilde ikke

have været tænkelig, ifald én af de Herrer havde læst Carl Wilhelm Scheeles »Chemische Abhandlung von der *Luft* und dem *Feuer*«. Upsala und Leipzig 1777.

Som Sagkyndig kan jeg jo ikke tale med om den verdensberømte Forskers Betydning for Videnskaben i Almindelighed og skal derfor selvfølgelig i al Beskedenhed holde mig paa det specielle Omraade, hvor jeg og mine ærede Tilhørere ere istand til at have en Mening.

Da Scheele i 1777 skrev sin Afhandling, ligesom ogsaa da han gjorde de Opdagelser, han beskriver, var det ham forlængst en Kjendsgjerning, at Lyset farvede Chlorsølv sort. Chlorsølvet var ikke ved denne Leilighed Object for hans Undersøgelser, det var kun et Hjælpemiddel i Videnskabens Tjeneste. Undersøgelsen gjaldt foreløbig Lyset, for igjennem dette og i sidste Instans at komme til Erkjendelse om Ilden.

Jeg har hørt Videnskabsmænd sige, at Scheele ikke kunde »røre ved noget, uden at han gjorde Opdagelser« — og naar man, ved at læse Afhandlingen sér, at han ved et eneste Experiment gjør flere store Opdagelser paa én Gang, saa faar man ogsaa det Indtryk, at han har maattet have en særlig lykkelig Haand; men tillige, at han har havt en egen Maade at røre ved Tingene paa.

Chlorsølvet tjente ham altsaa kun som Middel i andet Øiemed, og som Bevismateriale. Han beskriver Forsøget Pag. 72 saaledes:

»Man sætter et Glasprisme for Vinduet og lader de brudte Solstraaler falde paa Gulvet. I dette favede Lys lægger man et Papir, der bestrøes med Luna cornia; saa vil man blive vaer, at Luna cornia (Chlorsølv) bliver langt hurtigere sort i de violette Farver, end i de andre«.

Hvis dette var en Opdagelse af Scheele — hvad der er troligt, saa maa den være gjort for længere Tid tilbage, og ikke ved denne Leilighed. Ialtfald omtaler han det ikke her som en ny Opdagelse.

De nye Opdagelser, som han gjør ved det Forsøg, han beskriver paa dette Sted, vare dog fuldt saa indholdsrige, og som Supplement til den Første, danne de tilsammen den brede Basis, hvorpaa Fotografien hviler.

De nye Opdagelser ved nævnte Leilighed vare i Korthed følgende:

- 1) Lyset er ikke, som Mange har paastaet, et enkelt, men et sammensat Væsen,
- 2) Lyset bestaar af lysende, varmende og chemisk virkende Straaler,
- 3) Lyset formaar — (stik imod, hvad andre benægte), at udfælde ædle Metaller i metallisk Form af sine Forbindelser med andre Stoffer. (Se pag 76 § 67 o. fr. Bestand-Theile des Lichts¹⁾).

At Fotokemiens Historie begynder her, har jeg villet fremdrage, ikke blot ved Fotografiens nordiske

¹⁾ Naar Dr. Eder lader Fotokemiens Historie begynde med Link og Heinrich 1808 (über die Natur des Lichtes) er han altsaa gaaet 31 Aar for langt frem i Tiden. Forf.

Jubilæumsfest; men jeg har samtidig i Artikler, til Antonys Photographic Bulletin New-York, og til Bulletin de la Société Française de Photographie, hævdet, at Scheele maa anses som den første videnskabelige Fortolker af de Fænomener hvoraf Fotografien omsider er udledet.

Mine ærede Tilhørere vil vist ogsaa efter det anførte erkjende, at det er mere end tvivlsomt, om vi uden Scheeles geniale Opdagelser nu kunde have fejret Fotografiens femtiaarige Jubilæum. Med Hensyn til Scheeles Verdensberømmelse kan dette —, at hans Betydning ogsaa paa Fotografiens Omraade ikke har været forstaaet —, jo ikke gjøre meget til eller fra, saalidt som at han efter Sigende ved følgende komiske Tilfælde gik glip af en Udmærkelse, som hans Konge havde tiltænkt ham. Det lærde Selskab i Turin (som dengang var og endnu er meget berømt) tog Anledning af Kong Gustav III's Nærværelse ved et Møde til at hædre den svenske Nation, ved at udnævne Scheele til udenlandsk Medlem af Académiet. Kongen, som ikke kjendte Scheele, gav med den næste Courér, som gik til Stockholm, Ordre til, at Scheele skulde have en Orden. Cancelliet — der heller ikke kjendte Apothekeren i Köping, udførte den kongelige Befaling i største Hast — men med saa lidt Conduite, at Ordenen blev hængt paa Brystet af en Uværdig. Hr. Cand. Schleisner har meddelt mig, at Scheele var næsten ubekjendt her i Norden, og at det var den daværende Professor i Kemi Torben Bergmann, som, saasnart han af Scheele fik

Meddelelse om hans Opdagelser, spredte Efterretningen herom til de lærde Selskaber i Europa.

Abildgaard.

Peter Christian Abildgaard, født i Kjøbenhavn d. 22. December 1740, død 1801, var en Broder til Maleren Abildgaard, blev sat i Apothekerlære, efter at have været Discipel i en lærd Skole. Han fortsatte Studiet af Skolevidenskaberne, medens han tillige studerede Kemi. Han blev Student og lagde sig efter Lægevidenskaben, specielt efter Veterinærvidenskaben, som han studerede ved en Skole i Lyon, tog Doctergraden efter sin Hjemkomst og blev Statsfysicus, (Han stiftede den kongelige Veterinærskole). Abildgaards Undersøgelser af Kviksølvforbindelser medførte vigtige Opdagelser paa Fotokemiens Omraade, han fuldende nogle af andre Kemikere men uden Resultat indledede Forsøg med Kviksølvforbindelser, opdagede Kviksølvilte og Sublimat, hvorved tillige den almindelige Opmærksomhed for dette Metal, som kom til at spille en saa stor Rolle i Fotokemien, blev vakt. (Dr. Eder, Nord Con. Lexicon og Forf.).

Wedgwood.

I 1802 udgav den berømte Wedgwood en mærkelig Athandling om Frembringelsen af Lysbilleder, hvoraf nogle Linier senere ville blive citerede efter »*Traité général de Photographie*» (Monckhowen).

Wedgwood var Søn af en fattig Pottemager i Staffordshire i England. Han blev sat i Lære i en stor Lervarefabrik, i Nærheden af samme By. Eierne havde allerede tidlig Blik for Drengens Begavelse, og da det nu traf sig saaledes, at den unge Mand kom til at beskadige sit ene Knæ saa alvorligt med et spidst Værktøj, at en lang Fængsling til Sygeleiet og en endnu længere Reconvalesens paafulgte, studerede han i denne lange Tid theoretisk Kemi. Det er at formode, at Scheeles Afhandlinger ere faldne ham i Haanden. Nok er det at bemærke, at, da han atter kom paa Benene, brændte han af Længsel efter at gjøre praktiske Forsøg med, hvad han havde læst om paa Kemiens Omraade. Forsøgene gik nærmest ud paa at udfinde forbedrede Emailler og Glasurer, paa hvilke Omraader han gjorde vigtige Opfindelser; men hvad der særlig vedkommer os, er, at han fik den Tanke at overføre Lysbilleder paa Vaser og L. I denne Anledning er det, at han i bemeldte Memoire skriver:

»Naar man væder Papir i en Opløsning af salpetersur Sølvte, saa ses ingen Forandring at foregaa, saalænge Papiret holdes i Mørke, men i Dagens Lys forandres det hurtigt og bliver tilsidst sort, Hastigheden af Virkningen er proportional med Lysets Styrke. I Sollys er én à to Minutter tilstrækkelig, medens der behøves flere Timer, for at opnaa den samme Virkning i spredt Lys«.

»Dækkes Papiret med en rød Glasskive, er Virkningen uendelig mindre end under en blaa«.

Med dette Princip som Udgangspunkt kopierede Wedgwood Profilen af en Person, hvis Skygge faldt paa et saaledes præpareret Papir. Han forsøgte ogsaa at fremstille Lysbilleder af samme Art gjennem Linser i Camera obscura, men dertil var hans Papir for ufølsomt, medens dog samme Forsøg lykkedes for Sir Humprey Davy ved Anvendelsen af et Solmikroskop.

Vedgwood har saaledes løftet en Flig af det Slør, hvorunder Fotografien laa skjult, og naar vi ikke tør kalde ham Fotografens Opfinder — ogsaa af den Grund, at mange Andre, — men ikke han — har gjort Krav paa at være det —, saa tør jeg maaske kalde ham den første Fotograf, før Fotografien blev opfundet, og hvis Nogen finder denne Talemaade paradox, vil jeg svare: *Wedgwood har undfanget den fotografiske Idé, han har fremstillet den første Lystegning, og hans Fremgangsmaade maa den Dag i Dag kaldes fotografisk.*

Ligesom visse Forfattere, før de slutte Romanen, til Beroligelse for Læseren tilføie nogle oplysende Bemærkninger om Heltens senere Skjæbne, skal jeg tilføie, at Wedgwood, først blev sin Principals Associé og senere hans Efterfølger, samt at Fabrikationen under hans Ledelse, hævede sig til en ukjendt Høide.

Særlige Pragtstykker af Vaser o. L. fra denne Tid skulde efter sigende ikke være til at opveie med Guld.

Ligesom en Kildes første svage Frembrud kan efterlade sig et løst Spor, hvis bugtede Løb kan følges, indtil det paa én Gang taber sig, for — under den synlige Overflade — at forene sig med andre Tilstrømninger, før det bryder frem paa et nyt Sted med saamegen Kraft, at det kan skære sig sit blivende Leie —, saaledes tabte sig ogsaa her det svage Spor, vi hidtil har fulgt af den vordende Fotografi, indtil Opfindelsen proklameres i 1839 under Navn af »*Daguerreotypie*«.

Men Fotografiens Forhistorie er dog ikke hermed forbi. Mange spredte Optegnelser, og især et stort Antal autentiske Breve¹⁾, samt andre materielle Vidnesbyrd om det Arbejde, der er gaaet forud, sætter os istand til Skridt for Skridt at følge Udviklingen i kronologisk Orden.

I 1868 udkom en Brochure, betitlet:

La Vérité
sur
L'invention de la Photographie

Nicéphore Niépce

sa vie, ses essais, ses travaux
d'après sa correspondance et autres documents inédits
par Victor Fouque.

Mr. Fouques høist interessante Bog, kan dog ikke betragtes som et upartisk historisk Værk, men

¹⁾ Mr. A. Davanne, Vicepræsident for la Société Française de Photographie, har i et privat Brev af 24. Febr. 1889, meddelt mig, at de autentiske Breve, som her ville blive citeret efter Mr. Fouques Bog, opbevares i Museet i Châlon — sur Saône. Forf.

snarere som en Actors kraftige Indlæg i en Sag, Daguerre & Niépce — eller mere betegnende: Daguerre *eller* Niépce.

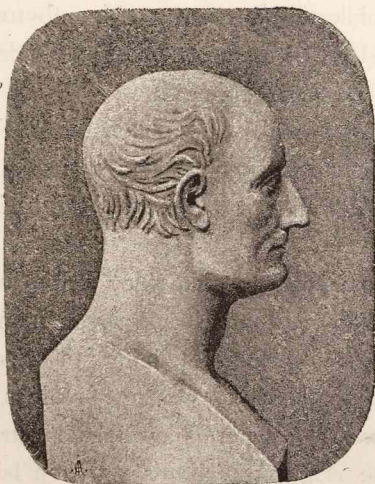
Det vilde ikke falde en Defensor svært at kuld-kaste en Del af Forfatterens Paastande og tilbage-vise enkelte Insinuationer imod Daguerre. Noget maa tilskrives en forstaaelig Mangel paa Fagkundskab. Hensigten med hans Skrift var jo ogsaa kun, med de uforkastelige Beviser, han havde paa Haanden, at fremdrage Nicéphore Niépces Minde, fra den ufortjente Forglemmelse, hvori det var faldet.

Den Correspondance, hvortil Forf. støtter sig, omfatter:

- 1) Sekstiseks Breve fra Nicéphore Niépce til en Broder Claude i Paris, dateret fra 21. Marts 1816, til 16. August 1817, bærende Poststempel fra Chalon-sur-Saône;
- 2) Et andet Brev med samme Adresse, til hans Søn Isidore, dengang à la Côte-saint-André (isère) og dateret »Gras, den 26. Mai 1826«.
- 3) To Breve fra denne Søn, daterede Paris 27. August, 2—4. September 1827, adresserede til Faderen i Chalon s. S.
- 4) Et sidste Brev fra Joseph Nicéphore Niépce, skrevet i Kew (London) 5. November 1827,
- 5) og endelig 31 Breve fra Claud Niépce, dateret Hammersmitt, fra 29. Oktober 1818, til 5. December 1825, bærende Poststempel Hammersmitt, og adresserede til Broderen Nicéphore Niépce i Chalon sur Saône.

De fleste af disse Breve omhandler i mere eller mindre forbeholdne Meddelelser og Hentydninger de Forsøg, i Retning af *Héliographi*, som Niépce vedholdende, om end med Afbrydelser foretog, og de Resultater, han opnaaede. Foruden disse Breve, hvoraf her selvfølgelig kun kan gjøres saadanne korte Uddrag, som særlig have Interesse for mit Formaal, findes endnu et for Fotografiens Historie høist vigtigt Actstykke, nemlig en *Note* af 8. December 1827 til the royale Socyety London, hvilket Actstykke alene beviser, at Nicéphore Niépce havde opfundet Héliografien.

Idet vi vende tilbage til den kronologiske Gang i Udviklingen, skal jeg give en kort biografisk Skitse af: Fotografiens Opfinder:

Nicéphore Niépce.

Joseph Nicéphore Niépce var tredie Søn af afd. Claude Niépce, Advokat (à la cour), Châlon-sur-Saône, i Ægteskab med Mad. Claude Baraut. Han blev født i samme By d. 7. Marts 1765.

Sammen med sin 2 Aar ældre Broder Claude, blev hans Opdragelse udenfor Hjemmet foreløbig betroet til en agted Abbed Mr. Montangeraut. N. gjorde hurtige Fremskridt, især i Sprog og viden-skabelige Studier.

I sine Fritimer var begge Drengene altid beskæftigede med at lave smaa Maskiner af Træ, med Hjul og Drev. Nicéphore var bestemt til den geistlige Stand, og da hans Studier hertil var afsluttede før den Alder, hvori han kunde opnaa Ordination, blev han Klasselærer. Revolutionens Stormvind omstyrkede imidlertid Klosteret, og N. ombyttede Præstekjolen med en Lieutenants Uniform, (Underlieutenant 1792 ved 42. Linierement).

Den 16. floréal i Republikens første Aar (6. Mai 1793), blev han Lieutenant, og i samme Aar gik han til Armeen i Italien og deltog i Cagliaris Felttog. (Sardinien).

N. var i Nitza, da han blev heftig angreben af en epidemisk Sygdom, der krævede mange Offere blandt Armeen. Hans Redning tilskrives en omhyggelig Sygepleierskes Omsorg — hvis Navn var *Marie Agnes*, der senere blev hans Hustru.

I dette Ægteskab fødtes en Søn Isidore, som senere vil blive omtalt.

Da Niépce som Følge af en Svækkelse, hans

Syn havde lidt under den haarde Sygdom, maatte forlade Militærstanden, skrev General Kerveguen til ham: »je perd en Vous le plus beau lustre de mon Etat-major«.

Nogle Aar senere (23. Juni 1801) se vi Niépce, med Hustru og Søn (Isidore), drage ind i det Fædrenehjem i Chálon, hvor han skulde kæmpe sine haarde Kampe og vinde glimrende Seire, uden at nyde Seierherrens Løn.

Her arbeidede Brødrene Nicéphore og Claude i flere Aar paa Opfindelser, der ikke angaar nærværende Sag. I Henhold til et Andragende, blev dem meddelt Patent paa en »Motor«, en Maskine til at drive Skibe frem med, som de kaldte »Pyreolophore«.

Dette Patent blev dem meddelt ved et Decret af Napoleon den I, dateret Dresden 20. Juli 1807.

Den lithografiske Kunst var i 1802 bleven indført i Frankrig ved Opfinderen Senefelder, men uden at den vandt Udbredelse.

I 1812 hjembragte Grev de Lastayrie-Dussaillant litografiske Redskaber, og øvede Arbeidere, fra München; og fra dette Tidspunkt udbredte sig hurtigt i Frankrig et sandt Sværmeri for denne Kunst, som det blev en Modesag at øve »en Amateur«.

Niépce blev Litograf Amateur.

I 1813: skriver Isidore (Sønnen) gjorde min Fader Forsøg med Gravurer og Reproduction af Tegninger i Litografi. Hos en Marmorsliber lod min Fader tildanne Stene, som vi tog iblandt dem, der brugtes til Veiarbeider paa Veien til Lyon.

Jeg gjorde flere Tegninger paa disse, som min Fader præparerede med Vædske, og som han indætsede med Syrer.

»Da min Fader fandt, at Stenene manglede et ensartet Korn, erstattede han dem med Plader af Tin, som poleredes; paa saadanne graverede han Noder. Han forsøgte at gjøre disse Plader modtageligere ved at overgyde dem med forskellige Fernisser af hans egen Sammenblanding. Paa saadanne præparerede Flader anbragte han nu Kobberstik, som han havde ferniseret, for at gjøre dem gjennemskinnelige, hvorefter han henlagde dem i det stærke Lys fra Værelsets Vindue«.

Min Fader talte ikke om sine Forsøg til andre end min Onkel og mig. I sine Breve til Onkel var han meget forbeholden, hvad disse Arbejder angik, af Frygt for at Brevene kunne gaa tabte eller blive aabnede af Uvedkommende. Hvad mig angaar, da var jeg næsten altid tilstede ved Forsøgene, som fortsattes igjenem Aarene 1813, 1814 og 1815 med Lithografien som Formaal og Adspredelse.

Disse Vidnesbyrd af Sønnen bekræftes tilstrækkelig af andre Ting, men hvorledes Tanken om at lade Lyset tegne Billedet, i de Kopiererammer som Niépce lagde hen i Vinduet, er opstaaet, derom faar vi ingen Oplysning i Fouques Bog.

Dr. Eder oplyser, at en Hagemann i Bremen gjorde nogle Opdagelser om flere Lak- og Gummiarteres Lysfølsomhed, og særlig Guajaken; og mener, at disse lagttagelser, hvortil Senebier har knyttet

nogle Bemærkninger, kan have havt Betydning for Niépces Opfindelse. Da nu Niépce i et Brev af 11. Juli 1817 taler om »Gommes« og særlig Résin de Gaïac som et Stof han bruger, saa faar Dr. Eders Hypothese Sandsynlighed for sig.

I et Brev af 1ste April 1816 til Broderen Claude, som for bestandig havde forladt Chálon —, forekommer følgende Sætninger:

»De Forsøg, jeg hidtil har gjort, giver mig Grund til at tro, at min Fremgangsmaade (procédé) vil lykkes, hvad den egenlige Virkning angaar; men man bør kunne opnaa at fastholde Farverne¹⁾, det er dette, som beskjæftiger mig for Tiden, og her er det vanskeligste Punkt. Uden det vil Tingen være værdiløs, jeg maa finde ud af det paa en eller anden Maade«.

Den 12. samme Maaned skriver han: »Jeg vil benytte mig af den korte Tid, vi endnu skal tilbringe her, til at lave et Slags kunstigt Øie, som simpelthen bestaar i en firkantet Kasse 6 Tommer paa hver Led, hvilken forsynes med en Tud, som kan forlænges, *og med et Linseglas i.* Jeg kan ikke uden dette Apparat gjøre mig selv Regnskab over Værdien af min Proces«.

Ingen Tankelæser kan gaa mere lige paa Knappe-naalen, der skal findes, end Niépce gik løs paa de store Problemer. Et godt kunstigt Øie og Billedets Fixering, det var — da han allerede havde »Sub-

¹⁾ Hermed menes vist kun Tonernes Fixering.

stancen« som aldrig nævnes ved Navn — de principale Spørgsmaal, der skulde løses, og vel at mærke, løses ved ham.

Men Niépce maatte sande, at Naturen holder igjen, naar man vil fraviste den Hemmeligheder, og hertil kom Uhæld, hvoraf ét omtales i hans Brev af 22. samme Maaned, i følgende Sætninger:

»Igaar havde jeg gjort Regning paa at gjøre de omtalte Forsøg; men jeg har knust mit Objectiv, hvis Focus passede saa godt til Størrelsen af Apparatet; jeg har et Andet, men ikke med samme Focus, hvilket medfører en Forandring af Kassen, hvormed jeg er beskæftiget. Denne Forsinkelse vil dog ikke være lang, og jeg vil sikkert i mit næste Brev kunne mælde om Resultater, jeg har opnaaet.

Jeg vil ønske, uden altfor fast at vente det, at de maatte retfærdiggjøre den Interesse, Du er saa venlig at tillægge dem«.

Men det andet Objectiv lod sig ikke tilpasse, og da det endelig skulde prøves, blev det Graaveir. Han klager over de Afbrydelser — Visiter, der skulde gjengældes — forvoldte ham, og han skriver herom: »jeg er saameget mere kjed derover, som Tingen interesserer mig stærkt, gid jeg boede i en Ørken«.

Objectivet var knust, og Kassen kunde ikke passe til den korte Focus af Linsen fra et Solmikroskop, som maatte prøves. Ved denne Leilighed skriver han.

»Jeg gjorde et kunstigt Øie af den lille Æske til Isidors Ringe, som kun er 16, 18 Linier paa hver

Led. Linse og Æske passede fortræffelig sammen, og Billedet viste sig meget lyst, og skarpt deri, men dets Felt i Firkant var kun 13 Linier. (1 Tomme).

Jeg stillede Apparatet for det aabne Vindue, i Værelset, og rettede det imod Dueslaget. Jeg gjorde Forsøget efter *den Proces, Du kjender*, og jeg saa paa det hvide Papir, (Viserskiven) hele Partiet af Dueslaget, og et svagt Billede af noget af Vinduskarmen, som var mindre belyst end Resten. Jeg er ikke blind for de store Vanskeligheder, især med at fixere Farverne; men med Arbeide og meget Taalmod kan man udrette mange Ting.

Billedets Grund er sort og Objecterne hvide, det vil sige lysere end Grunden.

I sit næste Brev til Claude bemærker han, efter at han har omtalt et bedre Camera, i hvilket han har anbragt Linsen fra Solmikroskopet: »jeg glemte at sige Dig i mit forrige Brev, at Solens Skin ikke er nødvendig til mine Operationer, samt at dette Himmelleghemes Bevægelse ikke frembringer nogen Forandring i Billedets Stilling«.

I et senere Brev til samme, af 19. Mai 1816 gjør han den Undskyldning for kun at have skrevet paa et Halvark, »at han ikke har havt Tid, samt at to vedlagte Gravurer havde forøget Brevets Vægt, saa det vilde koste formeget i Porto, om der var mere« For at kunne sammenligne Resultaterne, har han opereret med to Apparater, og forklarer nu: »at det lille Billede er taget med den

Kasse, der havde tjent til at gemme Isidores's Fingerringe i, og det Andet med et større Apparat«.

»Du sér Virkningen bedst« — fortsætter han, »naar Du stiller dig lidt i Skygge, lægger Gravuret paa en Gjenstand, som ikke er gjennemsigtig, og stiller dig mod Lyset. Denne Slags Gravurer tror jeg ikke vil holde sig uforandret, selv om de beskyttes mod Lys, fordi en Reaction af Salpetersyre ikke er neutraliseret; de have vel ogsaa lidt ved Vognens Rysten (Dagvognens), formoder jeg. *Dette er endnu kun Forsøg*; men hvis Virkningen var lidt mere følt (sentit), hvad jeg haaber at naá, og især hvis Toneforholdene var mere korrekte, *saa tror jeg at Illusionen vilde være fuldstændig*« »Jeg vil nu beskæftige mig med tre Ting: 1) at faa større Skarphed i Objecternes Fremstilling, 2) overføre Farverne, 3) og endelig at fixere dem, hvilket ikke vil blive det letteste«.

Det fremgaar paa mange Steder i Brevene, at Familiens Velfæld for en Del afhang af en snarlig Løsning af dette Problem. Derfra stammer denne Reservation, denne Ængstelse for at røbe noget af Hemmeligheden, der tvinger Niépce til selv at udføre med egne Hænder de Apparater han skal bruge. Broderen formaner ham endog til større Forsigtighed i følgende Sætninger: »Trods den levende Interesse, jeg føler ved at læse de interessante Enkeltheder, Du meddeler mig, maa jeg dog tilraade Dig at undlade en altfor omstændelig Beskrivelse af de vigtigste Ting, da andre kunne drage Fordel deraf

. . . især bør Du undgaa at skrive paa den sidste Side af Dine Breve, som kan læses igjennem Omslaget.

Hans Opgave var at faá skarpe Billeder. Ti Dage senere har han allerede opfundet »*Blenderen*«, hvorom han den 28. Mai 1816 skriver følgende:

»Jeg iler med at sende dig fire nye Billeder, to store og to smaa, som jeg har faaet mere skarpe og korrekte, ved Hjælp af en meget simpel Fremgangsmaade, der bestaar i at tilskjære et Stykke Karton efter Objectivets Diameter, og gjennehulle Midten.

Cameraets Indre bliver paa denne Maade mindre oplyst, Billedet bliver livligere, og dets Konturer, ligesom ogsaa Lys og Skygge markeres bedre.

Du kan dømme derom ved at betragte Taget paa Dueslaget, og Vinklerne af Murene, samt Vindueskarmen, hvor Vindueskrogen ses . . . selv Ruderne synes gjennemsigtige paa sine Steder —, kort sagt Papiret indeholder nøiagtig Indtrykket af det farvede Billede; og naar man ikke sér alting tydeligere, saa er det fordi Billedet af Gjenstandene er saa lille, at det kommer til at se ud, som det var sét paa lang Afstand . . ., for at tegne de fjærne Gjenstande rigtige, burde man — som jeg har sagt Dig — have *to Glas* i Objectivet . . .; men dette er en Sag for sig, (en underordnet Sag for Øieblikket) Dueslaget er tegnet omvendt. Sidehuset, eller rettere Taget af det, er til venstre, medens det skulde være til høire. Den lyse Masse som er til høire for Due-

slaget, ovenfor Aabningen i Muren, som man kun sér forvasket — men — saaledes som den er tegnet ved Billedets Tilbagestraaling, er Pæretræet (de Beurre — blanc), som synes alt for langt fjærnet, og den mørke Plet over dets Top er en Lysning, som man sér imellem Grenene . . . , Virkningen vilde, som jeg har sagt Dig — eller som jeg ikke behøver at sige Dig —, være mere frappant, dersom Lys og Skygge ikke var i omvendt Orden. Det er dette, jeg nu vil beskæftige mig med, før jeg forsøger at fixere Tonerne, men det bliver ikke let . . . Du vil finde to større, og to mindre, som ere svagere i Tonen, men skarpere tegnet; dette kommer af, at jeg har sammentrængt Aabningen for meget i den Karton, som dækker Objectivet¹⁾.

Niéce havde en mægtig Tro paa sit Opfinderkald, aldrig taber han sit Maal af sigte, og aldrig tvivler han om, at han vil naá det. Naar han søger omkring sig efter Midler til at afhjælpe de utallige Mangler — det være sig ved Camera, Objectiv, eller ved Valget af kemiske Reagenser — saa vender han sig altid til den rigtige Side, og naar de Resultater, han opnaar, desuagtet ere utilfredsstillende, saa ligger det i, at han staar fjærnet fra en stor Byes utallige Hjæpekilder, og udenfor den befrugtende Paavirkning som Livet i en Hovedstad frembyder.

¹⁾ Iblandt de Relikvier, som opbevares i Museet i Chalon, findes en Blænder som kan udvides og sammentrækkes ligesom Iris i Øiet.

I et Brev af 2. Juni s. A. fortsætter han: »Der-
som det lykkes mig at fixere Farven og at vende
Lys og Skygge i den rette Orden, saa tror jeg, at
den Proces, jeg bruger, vil være den bedste; thi det
er umuligt at finde en Substans, som vil være bedre
istand til at fastholde de svageste Indtryk af Lyset.

Skjøndt jeg har meget at gjøre, før jeg naaer
Maalet, er dette dog noget . . . Jeg har forsøgt at
gravere paa Metal ved Hjælp af forskellige Syrer,
men hidtil har jeg ikke faaet noget Tilfredsstillende.

Det lysende Fluidum synes ikke paa nogen mærk-
bar Maade at modificere Syrens Indvirkning. Men det
er ikke min Hensigt at blive staaende herved, da
denne Slags Gravurer vilde være at foretrække paa
Grund af den Lethed, hvormed Aftryk kunde mang-
foldiggjøres, og paa Grund af dissers Uforgængelig-
hed«.

Hidtil har der kun været Tale om at erholde,
hvad vi kalde positive Billeder i Camera obscura,
ved Midler, som Andre havde forsøgt; men her frem-
kommer paa én Gang Tanken om fotomekaniske
Clicheer —, om et trykbart Lysbillede.

I et Brev af 17. Marts 1820 tales der første
Gang i meget hemmelighedsfulde Udtryk, om »Vernis
obscur« en sort Fernis (Asfalt).

Af et Brev fra Broderen 3. Septbr. s. A. ses
det, at Niépce har brugt baade Glasplader og Kobber-
plader, samt Stén til sine Forsøg i Héliogravure.

En Dag i Begyndelsen af 1826 erfarede Niépce,
at hans Fætter Oberst Niépce skulde reise til Paris.

Han bad da Obersten gaa ind til Brødrene Chevalier, (Ingenieur-Optikere) og købe ham et Camera. Obersten fortalte under sin Samtale med disse Herrer, at Apparatet skulde bruges af hans Fætter i Chálons, som i flere Aar havde befattet sig med at fixere Camerabilleder, og han fremviste Prøver af saadanne, som d'Hrr. betragtede med Nysgjærrighed og Overraskelse.

Fra 1827 er der Correspondancer imellem Niépce og Kobbertrykker Lemaitre angaaende Tryk-Clicheer, som den første har sendt for at faae dem gaaet efter (retoucherede), og for at sé bedre Aftryk deraf, end han selv har kunnet præstere. Formodenlig i Anledning af, at han stod i Begreb med at reise til London, dels for at besøge Broderen Claude, som da var meget syg, og dels i det Haab at kunne gjøre sin Opfindelse frugtbringende i England, hvilket ikke var lykkedes i hans Fædreneland.

Fra Kew (ved London) skriver Nicéphore Niépce under 5. Novbr. 1827 til sin Søn Isidore » . . . min stakkels Broder er ikke meget bekymret over sin Tilstand, men har tvertimod endnu behagelige Forestillinger; gid han maa bevare dem til Enden! (han var sindssyg). Fremdeles omtales i dette Brev, hvilke Skridt han har gjort, for at faae Tilladelse til at fremvise sin Opfindelse ved Hoffet. Det bliver ham meddelt af Hertugen af Conningham, at de Skridt, han havde gjort, ikke vare de regulære, han burde først fremlægge sine Sager for det kongelige Kunstacademi. Heri indvilligede han med Glæde.

Derefter spurgte Hertugen, om han maatte beholde nogle af Arbeiderne, blot to eller tre Dage, og da jeg, skriver han, indrømmede ham dette, gjorde vi en Pakke af Rammer og graverede Plader, og det Hele blev saa sendt til Windsor.

Under sit Ophold i Kew, gjorde Niépce Bekjendtskab med Mr. Francis Bauer, Medlem af the Royal Society i London.

Denne opmuntrede Niépce til at fremlægge sin Opfindelse for Selskabet, og var ham i den Anledning behjælpelig med at redigere en Mémoire saalydende:

Héliographie ¹⁾

Optegnelser om nogle Resultater, opnaaede ved Lysets egen Virkning.

De Forsøg, som jeg har den Ære at forelægge, ere de første Resultater af mine langvarige Forskninger, for at udfinde en Maade, hvorpaa man ved Lysets Virkning kan fastholde Billeder af Naturen og reproducere dem ved Hjælp af de almindelige Kobbertryksprocesser.

Jeg var beskjæftiget hermed, da en nylig indtruffen Omstændighed kaldte mig til England, hvilket har hindret mig i at fortsætte og at naae til mere tilfredsstillende Resultater.

Jeg ønsker derfor, at man bedømmer disse første Forsøg mindre fra Kunstens Standpunkt, end med

¹⁾ I det jeg venter paa et mere betegnende Navn paa Gjenstanden for min Forskning, har jeg troet at turde bruge dette.

(Note de Nicéphore Niépce)

Hensyn til Forventningen af de Midler, der kunne bidrage til at frembringe Virkningen; thi det er af disse Midlers Evne, Virkningen afhænger. Jeg vil vove at anmode om den Overbærenhed med mit Arbeide, som man maaske vil vise det af Hensyn til, at det er det første, vovede Skridt paa en ny Vei.

Man vil uden Tvivl finde mine indfattede Tegninger paa Tin for svage i Tonen. Denne Mangel, at Lysene ikke kontrastere nok med Skyggen, hidrører fra Metallets svage Reflexion. Det vilde være let at afhjælpe dette ved at anbringe det »*lysende Fluidum*» paa *vel polerede, brunede og forsølvede Plader*, som gav Lysene mere Skin; thi saa vilde Modsætningen imellem hvidt og sort blive mere skjærende og denne sidste Farve (sort), gjort mørkere ved nogle kemiske Midler, vilde tabe det Gjenskin, som nu virker forstyrrende.

Mine Forsøg lader endnu mere tilbage at ønske med Hensyn til Liniernes Rénhed og Dybde.

Derfor har jeg ogsaa kun besluttet mig til at forelægge dem, for at konstatere denne vigtige Opfindelse af mine Processer og Muligheden af deres yderligere Forbedring.

De Hindringer, jeg har maattet overvinde, laa mindre i mine Processers Natur, end i mine Hjælpkilders Utilstrækkelighed i en Kunstretning, som var mig fremmed.

Det er ikke uvigtigt at gjøre opmærksom paa, at den samme Anvendelse kan gjøres af Kobberplader som af Tin. Jeg har flere Gange med Held

forsøgt paa Stén, og jeg har Grund til at tro, at Glas vilde være at foretrække.

Man behøvede blot, efter at have opereret, at sværte de graverede Partier lidt, og lægge Pladen paa et hvidt Papir, for at faae et kraftigt Aftryk. Panorama-Maleren Hr. Daguerre har raadet til ikke at negligere denne Side af Sagen, som dog vilde mangle det Fortrin at kunne multipliceres, men som paa den anden Side i høi Grad egner sig til at gengive Finesserne i Naturen.

Iblandt de Forbedringer, som hovedsagenlig kræves, maa de optiske Midler sættes i forreste Række.

Disse Ressourcer har ikke staaet til min Raadighed, jeg har maattet hjælpe mig med egne Kombinationer og særegne Sammenstillinger.

Det er kun med muligst fuldkomne Apparater, at man kan fremstille et tro Billede af Naturen og opnaa en rigtig Fixering.

Jeg beklager, at jeg ikke kan udtale mig om andre Forbedringer, som direkte knytte sig til min Opfindelses Princip, og som under dette Hensyn have mere Krav paa Opmærksomhed; jeg afholder mig desaarsag fra at tale derom i den Overbevisning, at dette ikke er uundgaelig nødvendigt for at danne sig en Mening om Tingen.

Jeg havde sat mig som Maal, Løsningen af et for Tegnekunsten vigtigt Problem.

Om jeg end ikke endnu har formaaet at forene alle Midlerne til Problemets fuldstændige Løsning,

har jeg idetmindste paavist det Væsentlige, og man vil forstaa, at Vanskeligheden laa i at bevise selve Factum. At denne Hindring er overvunden synes mig at spaa lykkeligt for fremtidige Resultater, som jeg har Grund til at haabe, hvis jeg kunde disponere over Hjælpekilder, som jeg hidtil har savnet.

Jeg vil slet ikke tale om de mange Fordele, Opfindelsen lover ved forskjellige Anvendelser, hvortil den egner sig. Jeg indskrænker mig til at forkynde den som en Nyhed af tiltrækkende og pikant Natur, og at anbefale den til — mulig Videbegjærliges Opmærksomhed.

Jeg anser det for min Pligt formelt at erklære, at det er min Opfindelse, at jeg ikke har betroet Nogen Hemmeligheden, og at det er første Gang, at jeg offentliggjør den.

1)

Nicéphore Niépce.

Som vi kunne tænke os, havde Niépce, hvis Ressourser vare udtømte, her røbet mere af sin Hemmelighed, end han vilde have gjort, hvis han ikke havde haabet at vække saamegen Interesse for sin Opfindelse, at han kunde blive i Stand til at gjennembyrde den tynde Skal, der endnu var tilbage af den Mur, bag hvilken han vidste, at Lykke og Hæder ventede paa ham. Men da han paa Opfordring derom nægtede at give yderligere Oplysninger, saa fik han sine Sager tilbage uden Resultat, saavel fra Windsor som fra det lærde Selskab.

1) Dette Brevs Authenticité er offentlig bekræftet af Mr. Francis Bauer.

Broderen Claude døde nogle Dage efter at Niépce maatte forlade England, uden Haab og uden Hjæpekilder, og fra nu af var han en af Sorg og Skuffelse mærket Mand.

Daguerre.

Paa denne Tid var Daguerre en berømt Mand i Paris. Han var en talentfuld Maler, og havde op-

J. M. Daguerre.

fundet »Dioramaet«, hvortil Folk strømmede for at beundre den magiske Virkning af hans Landskaber, som her fremtraadte med en skuffende og betagende Naturlighed. For Camera obscuraet havde han en paafaldende Passion, han var en hyppig Gjest i Butiken hos Brødrene Charles et Vincent Chevalier

—, det Firma, hvor, som vi mindes, Oberst Niépce havde kjøbt et Camera obscura. — Herom fortæller Mr. Arthur Chevalier i »la mémoire de son père« Følgende:

»Daguerre benyttede Camera obscura til sine Tegninger, og han kom ofte hos Vincent Chevalier for at tale om Objectiver. Min Fader besøgte ham hyppigt i hans Atelier i Rue de Grussot, og Daguerre udbrød ofte: »hvor prægtigt vilde det ikke være at kunne fastholde disse flygtige Billeder?« Han kom uden Ophold i Magazinet for at faae Oplysninger snart om Et og snart om et Andet, og talte om forskellige Konstruktioner af Cameraer.

En Dag udbrød han henrykt: »nu har jeg fixeret Camerabilledet!« Men ialtfald fremviste han det ikke. Imidlertid kunde der ingen Tvivl være om Opfindelsen; man ventede derfor i Spænding paa, at Daguerre skulde tale. I denne Mellemtid af Forsøg, Haab og Forventning var et Aar forløbet; man var nu i de første Dage af Aaret 1826¹⁾.

»Forudsat — siger Mr. Chevalier, i sine »Souvenirs historiques« — at Daguerre virkelig havde gjort den Opfindelse, som han forkyndte, og for mit Vedkommende har jeg ingen Grund til at betvivle det, saa er det sikkert, at han for tidligt havde raabt victoria, eller snarere, at han ikke havde kunnet fixere det Billede, han havde faaet, at det forsvandt som det var kommet.

¹⁾ Etude sur la vie et les travaux scientifiques de Charles Chevalier Ingenieur-opticien, par Arthur Chevalier, son fils.

Hvorom Alting er med disse første Bestræbelser, saa var Fotografien endnu kun et Haab, selv for Daguerre, dengang han erfarede, at en Slægtning af Nicéphore Niépce fortalte os, at denne beskedne lærde Forsker ønskede at prøve et af vore Cameraer med Prisme til sine Forsøg ved Frembringelsen af Lysbilleder.

En mystisk Mand.

»Nogle Dage senere« — fortæller Mr. Chevalier — »fik vi Besøg af en ung, ubekjendt Mand, som gjorde sig til Ærinde at købe en Bagatel —, men som i Virkeligheden kom for at sé de nyeste Cameraer paa nært Hold. Jeg beklager, sagde han, at jeg ikke har Raad til at købe et Camera med Prisme, thi med et saadant vilde det bedre lykkes at fastholde det Billede, som viser sig paa den matslebne Glasplade, hvorpaa han viste os nogle positive Billeder paa Papir. Perspektiven i disse Billeder viste, at de vare tagne fra et høit Punkt, formodentlig fra en Tagkvist, og de uskarpe Billeder viste sig at være Omgivelser ved Invalidhotellet.

Senere kom han igjen og saae sig om i Butiken, og denne Gang tog han en lille Flaske, indeholdende en brun Likør, op af Lommen. Ved sin Bortgang glemte han Flasken med den brune Vædske, og vi ventede paa, at han skulde komme igjen, men han kom aldrig senere«.

Den brune Vædske — havde han sagt, var det Fluidum, hvormed han opererede. — Nogen Tid

efter, at ethvert Haab om, at han skulde afhente Flasken var opgivet, blev den leveret til Daguerre — men hverken han eller Chevalier kunne opnaa noget Resultat med dens Indhold.

Mr. Chevalier talte til Daguerre om Niépce og de héliografiske Resultater, hvortil han var kommet. Han gav Daguerre Adressen, og raadede ham til at sætte sig i Forbindelse med ham. Herom skriver han:

»Som en Mand, der er sig sin Overlegenhed bevidst, og er fulgt af Lykken (Dioramaet var just i sin Glansperiode), holdt Daguerre ikke af at modtage Raad; han afslog mit, men — gjemte Adressen«.

I et Brev til Mr. Lemaitre, af 22. Januar 1827 fra Nicéphore Niépce¹⁾ forekommer følgende P. S. Kjender De en Opfinder af Dioramet Hr. Daguerre? Jeg spørger derom, fordi denne Mand — jeg véd ikke, hvorledes — er bleven underrettet om Gjenstanden for mine Forskninger. Han har skrevet mig til, for at meddele mig, at han i meget lang Tid har beskæftiget sig med samme Opgave, og ønsker at vide, om jeg har været heldigere i mine Resultater end han. Hvis man kan tro det, har han allerede faaet overraskende Resultater; men trods dette beder han mig sige ham, om jeg ansér Opgavens Løsning for mulig (la chose possible) . . . Dette gjorde mig endnu mere forbeholden i mine Udtryk.

Jeg skrev imidlertid meget høfligt og forbindt-

¹⁾ (Isidore Niépce).

ligt, for at fremkalde et nyt Svar fra hans Side. Dette har jeg først modtaget idag —, altsaa med næsten et Aars Mellemrum; han sender mig det kun, for at faae at vide, hvor langt jeg er kommen, og for at bede mig sende en Prøve, uagtet han tvivler om, at det vil være muligt at faae fuldstændig tilfredsstillende Skygger ved den Slags Gravurer, hvorfor han vil søge en anden Anvendelse, som mere gaar ud paa Fuldendtheden end paa Mangfoldiggjørelsen Lad ham blive ved Fuldendtheden — tilføier Niépce lakonisk —, jeg bliver ved Mangfoldiggjørelsen siig mig, om De kjender Daguerre, og hvad Deres Mening er?

Heraf synes klart at fremgaa, at Daguerre virkelig, inden han kjendte noget til Niépce, har faaet nogle Resultater ved en Proces, der var hans egen Opfindelse.

Lemaitre besvarer dette Brev d. 7. s. M., og i dette Svar findes følgende Sætninger: »Jeg har truffet sammen nogle Gange med Daguerre, men kjender ham ikke nøiere. At han er ualmindelig begavet og indsigtfuld, især i hvad der angaar Lyset og Maskiner —, det kan Enhver, der besøger Dioramaet, overbevise sig om«.

At Niépce er bleven rokket noget i sin Tillid til Mangfoldiggjørelsen af Héliogravuret, mærkes i et Brev til Mr. Lemaitre, hvori følgende Sætning forekommer: »Hvis man skulde tvinges til at opgive de Fordele, som Mangfoldiggjørelsen frembyder,

havde man dog altid den Udvei tilbage, at erholde en uforgængelig Kopi af Naturen«.

Den 10. April i et Brev til samme skriver Niépce: . . . »Lad mig ikke glemme at fortælle, at jeg har faaet et Brev fra Daguerre! Han har sendt mig et lille elegant indfattet Billede i brun Manér (dessin à la seppia) udført ved hans Proces. Denne Tegning (Billede), der forestiller et Interieur, er meget virkningsfuld —, men det er vanskeligt at afgjøre, hvad der er Resultatet af hans Proces, og hvad Penslen har udrettet.

Maaske kjender De allerede denne Sort Billeder, som Opfinderen kalder Dessin-fumée (Billeder frembragte ved Damp), og som sælges hos Giroux.

Hvad der end har været Daguerres Hensigt, saa er jo den ene Opmærksomhed den anden værd —, og jeg vil sende ham en *svagt graveret* Tinplade — som De véd, vil denne ikke paa nogen Maade kunne give Oplysning om min Opfindelses Hemmelighed«.

Nicéphore Niépce skriver (fra Paris) til Sønnen 4. September 1827 » . Jeg har havt hyppige og lange Sammenkomster med Daguerre. Han besøgte os igaar. Forhandlingen varede tre Timer! Vi skulle besøge ham, før vi reise hjem . . Jeg véd ikke, hvorlænge vi blive der (hos Daguerre), thi det bliver sidste Gang, — og Samtalen om det Kapitel, der interesserer os, er virkelig udtømmelig«.

Niépce er henrykt efter et Besøg med Daguerre i Dioramaet; han udtaler i de stærkeste Udtryk sin

Begeistring over det Indtryk, som f. Ex., det indre af St. Peterskirken i Rom, har gjort paa ham. »Men Intet kan dog sammenlignes — fortsætter han med de af Daguerre malede Maaneskinsbilleder af Edingbourg under en Ildløs . . . men lad os komme tilbage til Daguerre. Han paastaar, at jeg er kommen videre end han i det, som beskæftiger os. Hvad der er sikkert nu, er, at hans og min Proces ere helt forskellige. Hans er mærkværdig og kan i Nøiagtighed sammenlignes med den elektriske Strøms Virkning. Daguerre har opnaaet at fixere nogle af Prismaets farvede Straaler ved kemiske Substanter. Han har allerede samlet fire af dem, og arbejder paa at forene de tre øvrige med disse, for at have alle de oprindelige Farver . . . Paa den anden Side indskrænker denne Gjengivelse sig rigtignok til Nuancer, saa flygtige, at man ikke kan sé dem ved fuldt Dagslys, de maa sès i Skygge«.

Daguerre udtaler selv, at han ikke tillægger sin Methode saa stor praktisk Betydning som den af Niépce opfundne.

Denne gjensidige Interesse for hinandens Opfindelse, i Forbindelse med Mr. Lemaitres Tilskyn- delse, førte endelig til en kontraktmæssig Overenskomst, hvorved de forpligtede sig til at udbytte den af Niépcephore Niépce gjorde Opfindelse i fælles Interesse. Denne Kontract har jeg kunnet have den Fornøielse ved denne Leilighed at udstille her i Christiania i en skuffende fotolitografisk Giengivelse

af Originalen, udført af M. L. Landa, for at tjene som Bilag til Mr. Fouques Bog¹⁾.

Actstykket er affattet i 16 Artikler, udstedt i duplo og underskrevet J. N. Niépce. Daguerre. Dette skete i Chálon, hvorhen Daguerre i den Anledning reiste. Actstykket blev underskrevet den 14. December 1829 og indregistreret d. 13. Marts 1830.

Dette interessante Document udfylder fuldstændig det store tomme Rum, der var i Fotografiens Historie netop paa det Sted, hvor den udviklede Knude skulde løses. Det fremgaar da heraf, at Forholdet imellem Niépce og Daguerre i Korthed var følgende:

Niépce var Opfinder af en héliografisk Proces, som var istand til at forbedres. Denne Proces meddeltes uden Forbehold til Daguerre.

Daguerre paatog sig at indskyde sit Talent, sin Erfaring og sit Arbeide, for at gjøre denne Opfindelse saa fuldkommen, at den kunde udnytttes til fælles Bedste.

Kontrakten var indgaaet for 10 Aar. Ingen af Parterne for sig maatte offentliggjøre Opfindelsen. Tidspunktet for Offentliggjørelsen gjordes afhængig af, naar begge Parter maatte finde Øieblikket kommet. I Tilfælde af en af Parternes Død, indtraadte de legitime

¹⁾ Da Navnet Niépce her er skrevet egenhændig af Opfinderen med accent, er dette Stridsmenne bragt ud af Verden (imellem Dr. Liesegang og Dr. Eder).

Arvinger i den Afdødes Rettigheder. Firmaet skulde hedde:

Niépce & Daguerre.

Niépce erklæres for Opfinderen, og hans Navn staar foran Daguerre paa Kontrakten. Man vil uden Tvivl spørge, hvorledes det da er gaaet til, at Firmaet — saaledes som det fremgaar af en Tillægsakt af 9. Mai 1830 kom til at hedde:

Daguerre & Isidore Niépce?

samt hvorledes det kom, at Opfindelsen fremkom under Benævnelsen:

Daguerreotypie? Dette gik saaledes til:

Henimod den Tid, da Niéphore endelig havde Udsigt til at vente nogen Frugt af de mange Aars *Granskning*, rantes han pludselig af en Congestion til Hjernen.

Han døde ukjendt af Verden den 5. Juli 1833 paa sit Landsted i Gras i sit 68 Aar.

Hans jordiske Levninger hvile paa en beskeden Kirkegaard i Saint-Loup- de-Varennés, hvor man har reist en flad, graa Stén, med en Indskrift paa hans Gravsted.

Som vi véd, var det først sex Aar senere, at Daguerreotypien blev offentliggjort, og disse sex Aar vilde atter danne et tomt Rum i Historien, ifald ikke Mr. Fouque havde givet os et Indblik i Sønnen Isidore's og Daguerre's intime Forhold, som jeg selvfølgelig dog maa gaa meget let hen over.

Nicéphore Niépce havde stadig maattet yde

Broderen i London Subsistensmidler og deres Fællesformue var stærkt forringet.

Sønnen var forlængst Familiefader, og det vil ikke undre nogen, at han i Faderens Opfindelse, hvortil han havde arvet Medeiendomsretten, saae et Activ, hvorpaa han snart turde gjøre Regning.

Misfornøiet med, at Daguerre Intet lod høre fra sig, og saaret paa Faderens Vegne i Anledning af den opdukkende Benævnelse Daguerreotypie —, udgav han en Brochure (*»Historique de la déconverte improprement nommée Daguerreotypie, précédée d'une notice sur le véritable inventeur, feu Mr. Joseph Nicéphore Niépce par son fils*). Isidore fortæller, at han i sin Egenskab af Arving i Begyndelsen af Mai 1835, henvendte sig til Daguerre i Anledning af Artiklen II i Kontrakten (som omhandler Udnyttelsen).

Her udspandt sig en livlig Debat, under hvilken Daguerre hævdede, at han havde forbedret Niépces *»Procedée«* saameget som det havde været ham muligt, uden at den dog lod sig exploitere i Praxis. Derimod var dette ikke Tilfældet med den Proces, han selv havde opfundet, og som burde remplacere den, som Kontrakten angik —, men kun paa det Vilkaar, at Forretningsfirmaet blev forandret til:

Daguerre & Niépce.

Skjøndt meget modvillig af Hensyn til Faderens Minde, gik han dog ind derpaa (9. Mai 1835).

Om selve Daguerres Arbejder i de mange Aar vides Intet. Det var stridende imod hans Klogskab

og Stolthed, at fremkomme med noget Halvfærdigt, som blot kunde pirre Nysgjerrigheden en Stund, for saa at glemmes som saameget Andet.

Det var Daguerres Held, at en anden samtidig Rival, som her skal omtales, manglede dette Blik for Betydningen af det Heltfærdige, og for den Maade, hvorpaa det Færdige skal præsenteres Verden, naar det skal vække Opmærksomhed.

Mr. Bayard hører ikke til de mystiske Opfindere af Fotografien, ud af hvis Række jeg har indskrænket mig til at fremdrage én, den unge Mand, som aldrig afhentede den Flaske, hvis Indhold forblev hans Hemmelighed. Bayard var Chef i det franske Finansministerium, og i de ledige Timer, som dette Embede levnede ham, opfandt han en original Proces, der satte ham istand til at frembringe Lystegninger i Camera obscura direkte paa Papir.

Han fremviste saadanne i 1839 forinden Offentliggjørelsen af Talbots Opfindelse først til Mr. Deprez, Medlem af Institutet, og to Maaneder derefter til M. M. Biot og Arago. Tredive Stkr. saadanne Fotografier havde han offentlig udstillet ved en Basar til Fordél for de Nødlidende efter Jordskjælvvet paa Martinique. Resultatet blev, hvad en Leilighedsudstilling maa blive, en Beundring, der varede samfulde fire Dage¹).

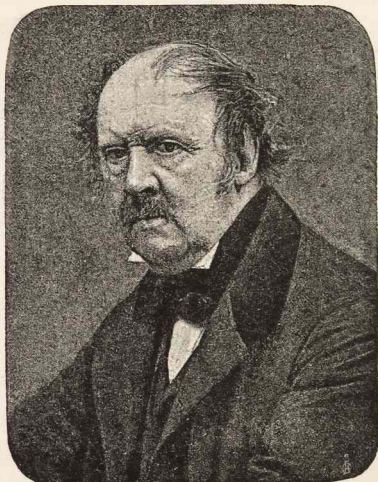
¹) Blanquart-Evrard. (Denne Meddelelse lider af nogle Unøjagtigheder fra Blanquarts Side i Henseende til Tidsangivelser, hvorfor jeg har udeladt hans Datoer).

Nogle Dage senere kom Daguerre frem med sin Opfindelse.

Fox Talbot.

1800—1877.

Paalidelige Documenter skulle kunne bevise, at den lærde engelske Amateur Fox Talbot allerede i

Fox Talbot.

1834 har produceret Lysbilleder; men det var først i 1839, at han, overrasket ved Daguerreotypiens uventede Fremkomst¹⁾, og for ikke at udsætte sig for Beskyldningen for Plagiering, indsendte sin Beretning til det kongelige Selskab i London, 20.

¹⁾ Dr. Eder synes ikke at kjende Aragos Meddelelse 7. Januar 1839 om Daguerres Opf., naar han lader Talbots af 20. samme Maaned være før Daguerres (Handb. pag 6.)

Januar 1839 og noget senere til Videnskabernes Akademi i Paris. Den Proces Talbot her beskrev, var en Forbedring af Wedgwoods & Davys, men forøvrigt kun, hvad vi kalde en Kopieremethode. Præparatet var dog betydelig følsommere end hans Forgængeres. Han benyttede Papiret paa den Maade, at han lagde det sammen med den Gjenstand, som han vilde kopiere, imellem to Glasplader, som han saa med Objectet opad udsatte for Sollyset, indtil Tegningen var færdig. Paa denne Maade kopierede han t. Ex. Blade af Planter, Insektvinger, Gravurer etc. som han fixerede, meget mangelfuldt, i en stærk Opløsning af Chlornatrium. Den saaledes frembragte Tegning var i dobbelt Forstand omvendt, — idet, hvad der burde være hvidt, var sort, og hvad der burde være høire, var venstre. Disse store formentlige Mangler blev hans store Opfindelse. Her havde han nemlig opfundet det negative Billede, som blev og formentlig altid vil vedblive at være Grundtypen for alle fotografiske Processer.

Det var dog først to Aar efter Daguerreotypiens Fremkomst, at Talbot, igjennem nye Opdagelser og tillige, ledet paa Sporet af Daguerreotypien, forbedrede sin Methode saameget, at dens Fremtid var sikkert. Han kaldte den nu »Callotype Proces«, og det er fra denne Periode 1841—1842, at de interessante Talbots Papirnegativer stamme, som eg har den Fornøielse at udstille her i Christiania.

Talbots forbedrede Methode var, ligesom Daguerres, baseret paa Jodsølv og Fremkaldelse af det

latente Billede. Den Førstes var en vaad Proces, medens Daguerre anvendte Stofferne i Dampform.

Talbot forsøgte at fremkalde med Kviksølv-dampe *ligesom Daguerre*. *Der fortælles*, at det var en fornem Dames Garveskinds-Handske, som tilfældig ledede Opmærksomheden hen paa Gallussyrens reducerende Evne til at fremkalde det latente Billede. Fra nu af var Talbotypien, som den ogsaa kaldtes, en høist brugbar Proces, som havde Masseproductionens Muligheder for sig.

Népce de Saint-Victor (Neveu til Nicéphore Niépce) forbedrede yderligere Talbots Proces, hvorved den bragtes til en høi Grad af Fuldkommenhed. I 1847 fandt han paa at erstatte Papiret med Glas — for Negativprocessen, hvorved Billedet blev befriet fra den forstyrrende Textur, som var saa generende i Papirprocessen. Dette hører imidlertid ikke til Fotografiens Forhistorie.

Det er ikke bekjendt, at noget af de mange store britiske Selskaber —, som med eller uden allerhøieste Protection¹⁾ virke til Fotografiens Fremme, har gjort noget Skridt til at sætte Fox Talbot et varigt Minde for Efterverdenen.

Talbot modtog heller ikke af sit Lands Regjering nogen Nationalbelønning, formodenlig fordi de lærde Mænd i det kongelige Selskab ikke har kunnet faae Øie paa det Nye og Store ved hans Opfindelse. Derimod nød han den Lykke at opleve, at hans

¹⁾ Prindsen af Wales er Formand i to fotografiske Selskaber.

Opfindelseuafbrudt florerede, efter at Daguerres havde maattet vige Pladsen.

Monument for Daguerre.

Paa et Møde den 25. August 1880 i Selskabet »La Société Française des Archives Photographiques Historiques et Monumentales» talte Directeuren Mr. Letellier varmt for Daguerre som Opfinder af den Kunst, der bar hans Navn, og opfordrede Forsamlingen til at vælge en Comité med det Formaal, at reise Daguerre et Mindesmærke, i Henhold til de Skridt, som i saa Henseende allerede vare indledede.

Mr. H. Collard, Præsident for »Union photographique de France», aflagde Beretning om de Skridt, der vare gjorte. Municipalraadet i Corneilles - en Parisis havde skjænket 1000 fr. til Øiemedet. Mairen i Petit - Bry - sur - Marne — Stedet, hvor Daguerre tilbragte de sidste Aar af sit Liv, hvor han døde og ligger begravet —, og hvor mange Minder om ham fredes —, havde viist Tanken om et Mindesmærke megen Sympathi.

En Comité blev valgt med Mr. Letellier som Præsident (Mr. Eug. Chéron, som har været et virksomt Mellemed imellem Dansk fotografisk Forening og de to Franske Selskaber, var Comitéens Secretair) og den røgtede sit Hverv saa godt —, Sagen vandt saameget Bifald i og udenfor Frankrig —, at Mindesmærket, der bestaar af en prægtig udført Portrætbuste i overnaturlig Størrelse, anbragt paa en stilfuld Obelisk med Bronceforsiring, indenfor et Gitter,

kunde reises. Afsløringen fandt Sted under stor Høitidelighed i Daguerres Fødeby Cormeilles - en-Parisis d. 26. August 1883.

At som bekjendt ikke Alt er rosenrødt i en Opfinders Liv, viser følgende: Mr. Dumas den berømte Secretair ved Videnskabernes Academi, fortæller, at en Dame en Dag ønskede at tale med ham i Laboratoriet. Det var Madame Daguerre. Hun kom, for at raadspørge ham, om der var Mulighed for, at de Undersøgelser hendes Mand hengav sig til, kunde lykkes, og tilføiede frygtsomt, om der ikke gaves en eller anden Maade, hvorpaa hun kunde faae ham gjort umyndig.

Dumas beroligede hende med, at han nok troede, at Daguerres Maal ikke var uopnaaeligt, og længe varede det ikke, før det viste sig, at han ikke havde taget feil. »Sé det er«, sagde han, »hvad en Opfinder kan vente sig« ¹⁾.

Monument for Niépce.

Lige siden 1852 havde der i Byen Chálon været Forslag fremme, for at reise et Mindesmærke for Fotografiens første Opfinder Niépce. I 1855 dannedes i den Anledning en Commission, paa hvis Opfordring Municipalraadet tegnede sig for 5000 Frs., men Staten vilde ikke give Tilladelse til at aabne Subscriptionen. En ny Commission, som sammentraadte

¹⁾ Hr. Cand. Schleisner, Beret., f. Dansk fotografisk Forening pag. 344. Bind II.

1862, opnaaede kun at bringe Sagen i Erindring. Mr. Fouques Bog kom endelig som Retfærdighedens Stemme i rette Øieblik. Offentliggjørelsen af Brødrene Niépces Breve, og andre, Tid efter anden fremkomne Beviser for, at Niépce var den legitime første Opfinder af Fotografien, gjorde Regjeringens Standpunkt med Hensyn til Subscriptionens Nægtelse uholdbart ligeoverfor La Société Française de Photographie, som nu havde taget Sagen om Mindesmærket, i sin Haand. Regjeringens Tilladelse blev given, og Pengebidrag tilflød Commissionen rigelig fra Frankrig. Men ogsaa fra Udlandet indsendtes betydelige Bidrag. Af fotografiske Selskaber nævnes som Bidragydende: Østerrigske, Tydske, Engelske, Dansk fotografisk Forening, Belgiske, Spanske og Portugisiske.

En stor Del af Æren for, at denne Retfærdighedshandling imod Niépces Minde blev saa virksomt fremmet, tilkommer upaatvivlelig den ældre faste Stok af Førerne for de fotografiske Foreninger i Frankrig, og særlig Mr. A. Davanne, Vicepræsident for det nævnte Selskab. Mr. Davannes Hengivenhed for Fotografien er uden Lige, og hans Beundring specielt for den af Nicéphore Niépce opfundne Asfaltproces var saa stor, at han, sammen med en anden Kemiker, en Litograf og en Kobbertrykker, gennemstuderede Asfaltmetoden, som de forbedrede saameget, at den siden har spillet en stor Rolle i den fotomekaniske Reproductionsindustri. Den høitidelige Indvielse af Monumentet —, en Bronze Statue

i overnaturlig Størrelse af udmærket fransk Kunst
— fandt Sted i Chálon-sur-Saône den 22. Juni
1885.

François Arago:

Œuvres complètes

Notices scientifiques

IV.

publies

d'après son ordre sous

la direction de M. I. A. Barret.

Le Daguerreotypie

chapitre premier.

Introduction.

»I Mødet den 7. Januar 1839 i Videnskabernes
Academi har jeg for første Gang givet en kort
Skildring af Daguerres smukke Opfindelse, om hvilken
Publicum for Størstedelen kun havde vildledende Be-
greber.

Jeg udtalte mig omtrent i følgende Udtryk:

»Enhver kjender det optiske Apparat, som man
kalder Camera obscura — eller mørkt Kammer, og
hvis Opfindelse skyldes I. B. Porta; Enhver vil have
lagt Mærke til, med hvilken Skarphed og Nøiagtig-
hed i Farver og Toner de ydre Objecter gjengives
paa den Plade, der er anbragt i Focus af den
paa Apparatets Forside anbragte Linse, og Enhver,
der har beundret disse Billeder, vil have beklaget,
at de ikke kunne bevares.

Denne Beklagelse vil fra nu af ikke mere være grundet. Hr. Daguerre har opfundet særegne Plader, hvorpaa det optiske Billede fæstnes fortræffeligt, Plader hvorpaa alt, hvad Billedet indeholder, lige indtil de mindste Enkeltheder gjengives med en utrolig Finesse. Der vilde ingen Overdrivelse være i at sige, at Opfinderen havde opfundet Midler til at fastholde Cameraets Billede, hvis hans Methode bevarede Farverne; men —, for at bringe en Del af Publikum ud af Vildfarelser —, maa jeg skynde mig at sige, at der i Daguerres Billeder, ligesom i en Blyantstegning, et Kobberstik, eller (hvad der vilde være mere korrekt at sige) et sort Gravure i Aqua tinte, kun er Sort, Hvidt, og Graat, kun er Lys, Skygge og Halvtoner. Med ét Ord, i Daguerres Camera obscura reproducerer Lyset selv de ydre Gjenstandes Form og indbyrdes Forhold med næsten mathematisk Nøjagtighed; de fotometriske Forhold i de forskellige hvide, sorte og graa Partier ere nøjagtig bibeholdte, men ikke de Halvtoner, som repræsentere Rødt, Gult, Grønt etc., thi Methoden skaber Tegninger, men ikke farvede Billeder.

De vigtigste Produkter af den nye Methode, som Daguerre har fremlagt for Academiets Medlemmer, Hr. Humboldt, Biot og Arago, ere:

en Udsigt over det store Galleri, som forbinder Louvre og Tuillerierne, en Udsigt af Kvarteret med Notre-Dame Kirken, Udsigter over Seinen og flere af dens Broer, samt Vuer af nogle af Hovedstadens Barriærer. Alle disse Billeder taale at sés i Loupe,

uden at tabe noget af deres Rénhed eller Finhed, idetmindste hvad de Gjenstande angaar, der vare ubevægelige, medens deres Billeder frembragtes.

Tiden, som er nødvendig for at frembringe et Vue, naar man vil have Tydelighed og Intensitet i Tonen, varierer i Forhold til Lysets Styrke, til Tiden paa Dagen og til Aarstiden. Om Sommeren, midt paa Dagen er 8 à 10 Minutter tilstrækkelige. I andre Klimater, i Ægypten f. Ex., kunde man nøies med 2 á 3 Minutter.

Daguerres Methode har ikke blot nødvendiggjort Opfindelsen af mere lysfølsomme Substanser, end de gamle Fysikere og Kemikere beskæftigede sig med, men der maatte ogsaa opfindes Midler til efter Behag at kunne betage dem denne Egenkab, og det er det, Daguerre har gjort. Naar hans Tegninger ere færdige, kunne de udsættes for fuldt Sollys, uden at tage mindste Skade.

Den høie Grad af Lysfølsomhed ved den Præparation, Daguerre anvender, er ikke den eneste Egenskab, det eneste Karaktermærke, hvorved hans Opfindelse adskiller sig fra tidligere ufuldkomne Forsøg paa at kopiere Silhouetter over paa Chlor-sølvlag.

Lyset sværter dette hvide Salt; de hvide Partier i Billedet gaar saaledes over i Sort, medens derimod de mørke Dele forblive lyse.

Paa Daguerres Plader ligner Tegningen Objecterne, det Hvide svarer til det Hvide, Halvtonerne til Halvtonerne og Skyggerne til Skyggerne.

Det er let at indsé, hvilke Hjælpemidler Daguerres Opfindelse frembyder paa Reiser, hvilken Nytte den kan yde lærde Selskaber saavel som den Enkelte, der nu med saamegen Møie søger grafisk at gjengive Landets monumentale Architectur. Den Noiagtighed og Hurtighed, hvormed Productet af den nye Fremgangsmaade erholdes, vil langt fra kunne skade den interessante Klasse af Tegnere, men snarere yde dem forøget Beskjæftigelse; de ville arbeide mindre i fri Luft, men langt mere i deres Atelier.

Det nye Reaktiv synes ogsaa at maatte forsyne Fysikere og Astronomer med meget værdifulde Hjælpemidler ved deres Forskning.

Paa Opfordring af de forhen nævnte Akademikere har Daguerre kastet Maanens Billede, der stilledes i Focus af en middelmaadig enkelt Linse, paa en af sine Plader, og den efterlod faktisk et hvidt Indtryk. Ved et tidligere lignende Forsøg paa Chlorsølv, som foretoges af en Commission af Akademiet, bestaaende af d'Hrr. Laplace, Malus og Arago, opnaaedes intet synligt Indtryk. Maaské har Udsættelsen for Lyset ikke varet tilstrækkelig længe. I alle Tilfælde har Daguerre været den Første, der har frembragt mærkbare kemiske Omsætninger ved Hjælp af de Lysstraaler, vor Drabant sender.

Daguerres Opfindelse er Frugten af et fleraarigt ihærdigt Arbeide, medens han som Medarbeider havde sin Ven, afd. Hr. Niépce fra Châlons sur-Saône. Det maatte snart blive den udmærkede Maler Daguerre indlysende, naar han overveiede, hvor-

ledes han skulde blive belønnet for sine Anstrængelser og Udgifter, at et Patent paa Opfindelsen ikke vilde kunne føre til Maalet. Naar Hemmeligheden en Gang var afsløret, saa vilde Fremgangsmaaden staa til Enhvers Raadighed. Det synes derfor uafviselig nødvendigt, at Regjeringen direkte belønner Hr. Daguerre, og at Frankrig strax ædelmodigt skjænker hele Verden en Opfindelse, som kan bidrage saameget til Fremme af Kunst og Videnskab. I denne Hensigt henvender jeg mig med et Andragende til Ministeriet eller til Kammeret, saasnart som Daguerre, der har foreslaaet at sætte mig ind i sin Methodes Enkeltheder, har beviist mig, at der, foruden de øvrige beundringsværdige Egenskaber, Productet har viist sig i Besiddelse af, endnu kan føies den af Opfinderen paastaaede, at Fremstillingen er økonomisk, og saa let, at Enhver kan anvende den paa Reiser.

Overensstemmende med det Hverv, Videnskabernes Academi havde overdraget mig, tøvede jeg ikke med at komme i Forstaaelse med Indenrigsministeriet angaaende et Lovforslag til Kammeret, gaaende ud paa at lade Opfindelsen af Fremgangsmaaden, ved hvilken Lysbilleder i Camera obscura fastholdes, komme Offenligheden til Gode. Dette Forslag var saaledes affattet:

»Art. 1. Under 14. Juni 1839 er vedtaget en Overenskomst imellem Ministeren for det Indre paa Statens Regning og Hr. Daguerre og Niépce jun.

Art. 2. Der tilstaas Hr. Daguerre en aarlig livsvarig Pension af 6000 fr.; til Hr. Niépces Søn en aarlig livsvarig Pension af 4000 fr.

Art. 3. Disse Pensioner ville være at indføre under Skatkammerets offentlige civile Pensioner, med Nydelse at regne fra den Dag, nærværende Lov vedtages; de ville ikke kunne blive Gjenstand for Nægtelse ved civile Love, de ville gaa over med Halvdelen til Enkerne efter Daguerre og Niépce.

Den 3. Juli 1839 overgav jeg, paa den Commissions Vegne, som det var overdraget at undersøge Lovforslaget, en vedtagen Rapport. Jeg udtalte mig som følger¹⁾:

»Den Interesse, som man baade i Commissionen og udenfor dens Kreds har lagt for Dagen i Anledning af Daguerres Arbejder, som nylig have været offentlig udstillede, har været levende, stærk og almindelig. Og Kammeret venter af sin Commission formentlig kun en rén og simpel Approbation af det Lovforslag, som Ministeren for det Indre har fremlagt. Efter modent Overlæg fandt vi imidlertid, at den Mission, som De havde overdraget os, paa bød os andre Pligter.

Idet vi bifaldt den smukke Tanke at tilkjende nationale Belønninger til Fordel for Opfindere, hvis Interesser den almindelige Patentlov ikke kan garan-

¹⁾ Denne Commission var sammensat af Hr. Arago, Etienne, Carl Vatout de Beaumont, Tournioffer, François Delessert, Cambaret de Leyval og Vitet.

tere, have vi imidlertid mént, at der ved det første Skridt i denne nye Retning burde vises, med hvilket Forbehold og Betænkksomhed dette Kammer handler.

At underkaste det Geniets Værk, over hvilket vi idag skal træffe lovgyldig Bestemmelse, en alvorlig og smaalig Prøve, det er at tage Modet fra den ærgjerrige Middelmaadighed, som ogsaa kunde finde paa at indbringe sine tarvelige Frembringelser uden Fremtid i denne Forsamling, det er at vise, at De agter kun at anbringe de Belønninger, der afæskes Dem i den nationale Æres Navn, i meget høie Regioner, og at De aldrig vil give Deres Minde til, at de drages ned derfra, eller at deres Glans bortødsles.

Disse faa Ord ville oplyse Kammeret om, hvad der har ledet os i vore Undersøgelser:

Om, hvorvidt Daguerres Fremgangsmaade er en ubestridelig Opfindelse;

Om denne Opfindelse vil yde Archæologien og de skjønne Kunster værdifulde Tjenester;

Om den kan blive almindelig; og endelig,

Om man kan haabe, at Videnskaben kan drage Nytte af den.

Længere hen i disse Notitser, og i Forbindelse med nogen Udvikling, vil blive anført de tekniske Anvendelser, jeg i min Redegjørelse kom ind paa, og som jeg sluttede med følgende Udtalelse.

Vi har nu forsøgt at paavise den Interesse, Daguerres Opfindelse frembyder med Hensyn til

sin Nyhed, kunstneriske Anvendelighed, Hurtighed og den Nytte, den kan yde Videnskaben.

Vi har bestræbt os for at formaa Dem til at dele vor Overbevisning, fordi den er levende og alvorlig, fordi vi har undersøgt Alt og studeret Alt med den smaaligste Samvittighedsfuldhed, som det paalagte Hverv paabød os; thi hvis det havde været muligt at miskjende Daguerreotypiens Betydning, og den Plads, den vil komme til at indtage i Folks Paaskjønnelse — saa ville alle Tvivl have hørt op, idet vi saae, med hvilken Iver fremmede Nationer søgte at tillægge sig Eiendomsretten, idet de betjente sig af vildledende Datoer og den mindste Skingrund, for at forsøge at føie den glimrende Blomst, som de fotografiske Processer altid ville vedblive at være, til den Krans af Opfindelser, som hver af dem fletter.

Lad os ikke glemme at proklamere, at al Diskussion om dette Spørgsmaal er ophørt, endnu mindre bør vi, i Nærværelse af de uomstødeligste autentiske Beviser paa den Forret, hvortil Niépce og Daguerre støtter sig, glemme, hvilken utrolig Fuldkommenhed Daguerre har naaet til.

Hvis det behøvedes, ville vi ikke være i Forlegenhed for at fremskaffe Udtalelser fra fremragende Mænd i England og Tyskland, ligeover for hvilke de mest smigrende franske Udtalelser om vore Landsmænds Opfindelse vilde fuldstændig blegne.

Frankrig har antaget sig denne Opfindelse som sin egen, for med Stolthed strax at kunne skjænke

hele Verden den. Derfor forundredes vi ikke over den næsten almindelige Uvillie, der reiste sig ved en Paastand af en daarlig Underrettet, af hvis Slutning det maatte synes at fremgaa, at Administrationen havde tinget med Opfinderen, og at de pekuniære Betingelser for denne Kontrakt, som man her foreslaar at bevillige, var Resultatet af en Afprutning. Det er af Vigtighed at fastslaa Kjendsgjeringerne.

Aldrig har det Medlem, som Indenrigsministeren havde givet Fuldmagt, tinget med Daguerre. Deres Forhandling har udelukkende dreiet sig om det Punkt, hvorvidt den Belønning, som den dygtige Kunstner saa vel har fortjent, skulde være en indprotokolleret Pension, eller en Sum én Gang for alle.

Daguerre indsaae fra første Færd af, at en fast stipuleret Sum fik et gnieragtigt Udseende af et Salg. Det Samme vilde derimod ikke være Tilfældet med en Pension. Det er med en Pension, at De belønner Krigeren, som er bleven lemlæstet paa Slagmarken, Embedsmanden, som er graaet i sit Embede, hædrer Enkerne efter Cuvier og De Champollion. Lignende Minder kunne ikke undlade at præge sig ved Daguerres Navn, han valgte *at andrage om* en Pension. Det var forøvrigt ifølge Ministerens Paavirkning, at Daguerre selv satte denne til 8000 fr. til lige Deling imellem sig og Niépces Søn. Daguerres Part er siden som Belønning for Opfindelsen af Dioramaet forhøiet til 6000 fr. »

Aragos Sprog fordrede sin egen Stil, han maatte finde pikante Modsætninger til, hvad han ønskede stærkt fremhævet, saa det stod klart paa en afpasset Baggrund; men herved undgik han ikke altid at ofre noget af Andres Ret.

For at fremhæve Daguerres Opfindelse, havde det neppe været nødvendigt at benytte Niépce som Undergrund. Han siger saaledes i den berømte Tale, hvor han vil fremhæve Daguerreotypbilledets Finhed i Modsætning til Niépces mekaniske Pressetryk :

»Denne Tanke, mine Herrer, er jo det Samme, som om man vilde overfare en Sommerfugl med Bogtrykkersværte«. Det er unægtelig glimrende sagt — men dog bedre gjendrevet af Tiden.

Men det skal erkjendes og mindes ved Fotografisens Jubilæumsfest, at det var et klartseende Øie, som opdagede de Veie, Fotografien burde følge, og det var en sikker Haand, som ledede dette — »Viden-skabens ægte Barn« — som Arago kaldte Fotografien, paa dets første Skridt ud i Verden. Uden den Vuggегave, Arago skjænkede den —, uden hans Autoritet og de extraordinaire Ceremonier ved dens solenne Indvielse — med ét Ord: uden Aragos Protection var Fotografien kommet fattigere og mindre ændset til Verden.

Naar jeg har sagt, at de fotografiske Foreninger have en ærefuld Dél i den Udvikling, som vi i Dag kunne se tilbage paa, saa kan dette paavises med samme Sikkerhed som en Agerbruger af Kornets Væxt paa Marken kan slutte, om Bruget har været

drevet rationelt. De store Fremskridt komme fra de Steder, hvor Theori og Praxis gaa Haand i Haand, og især fra de Lande, hvor Staten opmuntrer og støtter Foreningsvirksomheden og det private Initiativ.

Ingen, hvem Fotografiens Anseelse og Fremgang interesserer, bør glemme, at det er igjennem Samarbejde at Udviklingen fremmes. Fotografien er en Kunst for sig. Hvad enten den øves i Videnskabens, Kunstens, Industriens eller Sportens Tjeneste —, hvad enten den drives i et Glaspalads, hvor man tæller Fyrster iblandt sine Clienter, eller man tilfredsstiller Smaakaarsfolks Luxustrang fra en aaben Bod paa Markedspladser, er man derfor ikke udelukket fra at gjøre lagttagelser, der kan komme Udviklingen tilgode, naar de samles indenfor en Forenings Foyer, hvor de kunne bearbejdes og omsættes i en praktisk Form; det er ikke omsonst, at Bien bringer sine Indsamlinger til den fælles Kube.

Men har Fotografien nu ogsaa holdt de Løfter, som Arago aflagde paa dens Vegne for et halvt Aarhundrede siden, med Hensyn til de Tjenester, Kunst og Videnskab kunde vente af den?

Dette Spørgsmaal faae vi bedst besvaret, naar vi aflægge et Besøg i saadanne fotografiske Værksteder, som t. Ex., hos Goupil & Co. i Asnières ved Paris, Braun i Dornach, Hafstängel i Dresden, Angerer & Göschl i Wien o. s. v., fra hvilke det Ypperste baade af Fortids og Nutids Kunst reproduceres fotografisk i uforlignelige Gjengivelser, for som Fælleseie at spredes til alle Nationer og alle Samfundsklasser.

Eller ved et Besøg hos Pasteur i Paris, hvor Camera obscura arbejder Side om Side med Mikroskopet. Eller ved et natligt Besøg hos Professor Jansson paa Observatoriet i Meudon, Brødrene Henry i Paris — eller forøvrigt ved hvilket somhelst tidssvarende udstyret astronomisk Observatorium.

Kaste vi blot et Blik i den lærde Archæologs Album, saa vil Fotografiens Svar træde os imøde paa hvert Blad. Oldtidens Monumenter, Kunstværker, Redskaber, Literatur, og Indskrifter —, fra Ægypten, Grækenland, Syrien og Palæstina — eller fra Rom, alt dette vil give os tilfredsstillende Svar paa Spørgsmaalet; og den gamle Hjemmegransker vil maaske oven i Kjøbet fortælle os en Historie, der fornøier ham selv meget. Han vil maaske sige: »her, høit oppe paa dette ægyptiske Monument, findes nogle underlige Streger, som længe paa selve Stedet har været Gjenstand for de Lærdes Strid om Tydningen af Hiéroglypherne, og nu sidder jeg, som aldrig har været i Ægypten, her i min Lænestol og opdager, at Figuren forestiller Kampen imellem en Løve og en Slange«.

Disse faa Antydninger, mine ærede Tilhørere, faae være vort foreløbige Svar paa Spørgsmaalet, om Fotografien har holdt sine Løfter til Dato.

Vi, som kjende hvad Fotografien paa ny lover, vi vide ogsaa, at det vil vare længe, før den har talt sit sidste Ord.

Illustrationerne.

Ved særdeles Velvillie af Sverrigs og Norges Gesandt, Hs. Excellence Baron Beck-Friis, er jeg kommen i Besiddelse af Scheeles Billede, efter at alle Forsøg paa at faae det ad privat Vei, dels i Stockholm og dels i Berlin, hvor man mente, et saadant fandtes i den nye tekniske Høiskole, vare strandede. Portrættet af Niépce er efter en Buste, udført af Sønnen Isidore. Dette saavelsom Daguerres og Talbots Portrætter ere tagne efter de fortrinlige Photogravurer af Mr. Dujardin, som forhaabenlig vil tilgive mig denne Afbenyttelse.

Vignetten er tegnet af Hr. Eckardt efter opgivne og laante Motiver fra det Banner, som Damer har skjænket Dansk fotografisk Forening. Samtlige Illustrationer ere fotografiske Zinkætsninger fra Firmaet d'Hrr. Galle & Aagaard.

Det har været mig et kjært Arbeide at syse med det interessante Materiale, hvorved jeg er bleven istand til, om end ufuldkomment, at imødekomme det Ønske, som det fotografiske Selskab i Christiania har beæret mig med.

Meget, som havde Krav paa at mindes som Bidrag til Fotografiens Opfindelse, har jeg maattet lade uomtalt. Paa den anden Side fandt jeg, at en altfor overfladisk Behandling af de vigtigste Factorer i Udviklingen, maatte forringe den Betydning og Nytte af nærværende lille Leilighedsarbeide, som det muligvis ellers turde gjøre Regning paa, som et Minde-skrift i Anledning af Fotografiens femtiaarige Jubi-

læum —, og saaledes er det da gaaet til, at det er voxet sig for stort til et mundtligt Foredrag — uden at Tiden har tilladt mig at forandre den for det mundtlige Foredrag engang lagte Plan, hvilket mine ærede Collegaer, hvem Fotografiens Forhistorie interesserer, dog neppe ville beklage sig over.

